

Chudé město pražské?

Veřejné finance Prahy
v českém a mezinárodním kontextu

**Chudé město pražské?
Veřejné finance Prahy v českém
a mezinárodním kontextu**

Úvod

Tato analýza navazuje na publikaci „Chudé město pražské? – Veřejné finance Prahy v českém a mezinárodním kontextu“, která vznikla v Sekci strategií a politik Institutu plánování a rozvoje hlavního města Prahy v roce 2020. Tato aktualizace, kterou připravila Kancelář strategií a politik udržitelnosti v roce 2025, usiluje podobně jako původní publikace o hlubší porozumění veřejným financím, infrastrukturním investicím a ekonomickému postavení Prahy v rámci České republiky a Evropy. Publikace se skládá ze tří částí.

První část „Jak bohatá je Praha z různých úhlů pohledu? Srovnání indikátorů ekonomického rozvoje a dopadů definic území“ si klade otázku, zda je Praha opravdu tak bohatá, jak se zdá z nejčastěji používaného makroekonomického ukazatele – hrubého domácího produktu (HDP) – a jaký dopad má použití jiných makroekonomických ukazatelů a geografické definice pražské metropole ve srovnání s dalšími regiony a městy Evropské unie.

Druhá část „Jak si stojí Praha v rámci České republiky? Přístup Prahy k prostředkům ze státního rozpočtu“ analyzuje postavení Prahy zejména v rámci rozpočtového určení daní, transferů a ostatních příjmů ve srovnání s kraji a obcemi České republiky.

Třetí část „Srovnání financování měst a strategické dopravní infrastruktury“ je komparativní analýzou systému veřejných financí České republiky vůči ostatním zemím Evropské unie. Zaměřujeme se přitom na stupeň decentralizace příjmů a výdajů, ale také na jejich funkční rozdělení. V původní publikaci část 3.5 porovnávala finance 14 měst¹ a financování 33 strategických dopravních staveb². Tuto část doplňovalo 30 přehledových karet s detailními informacemi o jednotlivých městech. Každá karta v úvodu obsahovala data o populaci a ekonomice daného města a dále uváděla tři typy informací: o systému financí samospráv v daném státě, o struktuře městských financí a o způsobu financování konkrétních strategických infrastrukturních projektů³. Kvůli časové náročnosti sběru dat nebyla tato část ani přehledové karty aktualizovány. Přesto zůstávají součástí aktualizované publikace v té podobě, ve které byly vydány v roce 2020 (v aktualizované publikaci zařazeny jako část 3.6).

Přestože tato aktualizace sleduje stejný cíl jako původní publikace, její obsahová struktura se částečně liší. Aktualizace spočívá především v použití aktuálnějších zdrojových dat, v některých částech však přibyly či ubyly informace dle uvážení autorstva.

1 /
Dle průzkumu provedeného u relevantních měst Kancelář strategií a rozvoje (na základě závěrečných zpráv 2018)

2 /
Celkem 33 dopravních staveb – 14 nových linek nebo prodloužení stávajících linek metra a 19 nových úseků komunikací dálničního typu

3 /
Všechny karty nebylo možné vzhledem k dostupným informacím vyplnit na 100 %. Karty měst: Amsterdam, Barcelona, Bělehrad, Berlín, Bratislava, Budapešť, Bukurešť, Curych, Hamburk, Helsinky, Kodaň, Lisabon, Lyon, Madrid, Milán, Mnichov, Norimberk, Porto, Praha, Riga, Řím, Seattle, Sofie, Stockholm, Tallinn, Varšava, Vídeň, Vila Nova De Gaia, Vilnius, Záhřeb

Shrnutí závěrů

První část publikace je věnována srovnání ekonomického výkonu Prahy s ostatními regiony a městy Evropské unie (EU). Přestože Praha je podle HDP na osobu jedním z nejbohatších NUTS 2 regionů EU, pro ucelený obrázek je důležité znát kontext: významným faktorem je, že Praha je nebývale malý NUTS 2 region – hranice tohoto regionu jsou shodné s administrativními hranicemi města, což je u NUTS 2 regionů velkých evropských měst spíše výjimkou. Kvůli tomu je toto srovnání zkreslující, protože porovnává ekonomický výkon Prahy s ostatními NUTS 2 regiony, které zahrnují i příměstské oblasti, u nichž je HDP na osobu obvykle nižší. Při pohledu na alternativní vymezení Prahy a srovnávaných území a na alternativní ukazatele bohatství a ekonomického výkonu se ukazuje, že Praha je v mnoha ohledech jen lehce nadprůměrným regionem. Například při použití alternativních indikátorů blahobytu, jako je disponibilní příjem na osobu a produktivita práce, se Praha dlouhodobě pohybuje mnohem blíže průměru ostatních regionů NUTS 2 v EU. HDP na úrovni NUTS 2 tak ukazuje Prahu v pozitivnějším světle než alternativní ukazatele a vymezení.

Druhá část zkoumá veřejné finance Prahy v porovnání s ostatními částmi republiky. Praha má na jednoho obyvatele téměř dvojnásobek financí než obce a města v ostatních krajích a vděčí za to hlavně obecní části rozpočtového určení daní. Mechanismus RUD je složitý a sleduje logiku potřeb (hlavně prostřednictvím počtu obyvatel a počtu registrovaných žáků ve školách) – důvodem, proč má Praha nadprůměrné příjmy na obyvatele, je nastavení mechanismu, který přiznává větším městům větší podíl financí. Naopak srovnáme-li příjmy do rozpočtu Prahy s regionálním HDP, jsou v porovnání s příjmy ostatních krajů v České republice podprůměrné, přerozdělování v rámci RUD má tedy redistribuční charakter. Praha rovněž disponuje s menším obnosem krajské části RUD a transferů ze státního rozpočtu na obyvatele v porovnání s ostatními kraji, tyto prostředky však obecně tvoří méně zásadní podíl příjmů samospráv. Argumentem Prahy v debatě o rozdělení veřejných prostředků mezi samosprávy jsou výjimečné potřeby hlavního města na takové investice, jakou je například výstavba nové linky metra D, na kterých se stát v současnosti nepodílí.

Ve třetí části se zaměřujeme na míru decentralizace veřejných financí a na strukturu příjmů a výdajů samospráv v České republice v evropském kontextu. Z pohledu rozložení veřejných příjmů mezi centrální a nižší úroveň správy odpovídá Česká republika přibližně průměru EU. Příjmy samospráv v České republice jsou však z velké míry tvořeny transfery (z RUD), které nechávají samosprávám jen malý prostor pro ovlivnění výše těchto příjmů. Ve srovnání se zeměmi západní a severní Evropy jsou příjmy samospráv v tuzemsku na obyvatele nižší, naopak v kontextu zemí střední a východní Evropy a Balkánu jsou české samosprávy bohatší. Velmi nízké jsou oproti zbytku Evropy v České republice majetkové daně, které zahrnují například daně z nemovitostí, a představují tak nevyužitý potenciál příjmů do místních samospráv. Výdaje samospráv jsou o něco centralizovanější, než je evropský průměr, přičemž kapitálové výdaje (investice) jsou oproti celkovým centralizovány ještě o něco více. Ve srovnání s ostatními zeměmi EU se ukazuje, že české samosprávy mají vyšší infrastrukturní náklady a nižší podíl výdajů na sociální zabezpečení a zdravotnictví. Kvalitativní část kapitoly představuje příklady a postřehy ze zajímavých systémů lokálních financí, spolupráce mezi obcemi či pozic velkých měst v systému těchto financí, přičemž shrnuje, že trendem posledních desetiletí ve většině vyspělých zemí je decentralizace veřejných financí. Neaktualizovaná část publikace zase shrnuje informace o financování strategických dopravních staveb, které podobně jako systémy lokálních financí, odrážejí pestrou paletu nastavení bez zjevných zákonitostí.

Obsah

Jak bohatá je Praha z různých úhlů pohledu?	9
1.1 Motivace a otázky	10
1.2 Proč a jak se zajímat o ekonomický výkon Prahy	10
1.3 Zdroje dat a metodika	11
1.4 Praha chudá nebo bohatá?	13
1.5 Shrnutí závěrů 1. části	24
Jak si stojí Praha v rámci České republiky?	27
2.1 Motivace a otázky	28
2.2 Jak interpretovat data v této kapitole	28
2.3 Zdroje dat a metodika	29
2.4 Odkud obce a kraje získávají finance	30
2.5 Shrnutí závěrů 2. části	39
2.6 Příloha: detailní srovnání struktury příjmů samospráv	41
Jak fungují systémy veřejného a lokálního financování, kdo platí strategické dopravní stavby?	45
3.1 Motivace a otázky	46
3.2 Zdroje dat a metodika	46
3.3 Struktura financí samospráv	48
3.4 Vývoj a trendy v systému lokálních financí v zemích EU	57
3.5 Shrnutí závěrů 3. části	61
3.6 Města, státy a investice	62
Příloha č. 1	69

Jak bohatá je Praha z různých úhlů pohledu?

**Srovnání indikátorů ekonomického
rozvoje a dopadů definic území**

1.1 Motivace a otázky

Praha je dlouhodobě řazena mezi ekonomicky nejvýkonnější regiony Evropské unie (EU). Takové konstatování je výsledkem celé řady zkreslení. V první řadě jde o úroveň územní podrobnosti, ze které ono srovnání vychází. Praha je poměrně netypicky, na rozdíl od jiných velkých evropských metropolí jako Madrid, Paříž, Milán nebo Varšava, jako samostatný region soudržnosti (dále také jako region „NUTS 2“, označení v rámci klasifikace územních statistických jednotek EU) vymezena pouze městskými administrativními hranicemi, při srovnání je tak velmi malá a tento způsob vymezení zároveň silně potlačuje územní socioekonomickou polaritu přirozeně přítomnou ve větších metropolitních regionech. Zadruhé jde o veličinu, ze které tvrzení o výkonnosti vychází. Hrubý domácí produkt (HDP) je nejtypičtější užívaným ukazatelem, má však řadu limitací, které jsou blíže popsány v kapitole 1.4. V kontextu meziregionální komparace zde zaniká skutečná lokalizace „výroby“ přidané hodnoty, neboť dochází ke zploštění dispozice dat na sídla firem, které přidanou hodnotu generují. Tato sídla se pak přirozeně koncentrují v metropolích z celé palety důvodů.

Makroekonomické ukazatele založené na objemu HDP jsou základem při stanovení podpory z finančních zdrojů EU. Některé faktory, vč. metodologie využívané k propočtům, mohou potenciálně ovlivnit možnosti čerpání těchto zdrojů. Makroekonomické ukazatele posuzované izolovaně mohou být jen jedním z pohledů na bohatství města, resp. jeho obyvatel, které nemusí vždy plně ilustrovat skutečnou úroveň. Ze zadání studie vyplývají tyto klíčové otázky:

- Jak si Praha stojí v meziregionálním a meziměstském srovnání v evropském kontextu?
- Jak se liší údaje různých ekonomických indikátorů, které mohou poukazovat na životní úroveň obyvatel?
- Jak tato měření ovlivňuje rozsah analyzovaného území, které je definováno jako „pražské“?

1.2 Proč a jak se zajímat o ekonomický výkon Prahy

Diskuse o měření a výpočtu rozvinutosti měst a regionů se typicky vede v kontextu několika veřejně politických cílů:

- Porozumění, jak se město rozvíjí a zda jeho rozvinutost dokážeme správně měřit
- Vnitrostátní alokace prostředků mezi územní celky
- Alokace evropských fondů a způsobilost k jejich využívání

Ačkoli zadání se soustředí na cíle 2 a 3, diskuse v tomto dokumentu by měla být relevantní i pro první cíl. Zároveň se může stát, že argumenty relevantní pro jeden veřejně politický cíl mohou z pohledu města být nevhodné v kontextu jiného cíle: např. v kontextu rozpočtového určení daní (dále jako „RUD“) mají města motivaci argumentovat pro posílení role HDP při alokaci prostředků, zatímco v celoevropském srovnání mohou být motivována zdůrazňovat problematičnost HDP jako nástroje pro alokaci dotací.

1.3 Zdroje dat a metodika

Ve všech třech případech do diskuse typicky vstupují dva rozměry hodnocení rozvinutosti území: vhodnost využití jednotlivých indikátorů rozvinutosti a vhodnost vymezení území, pro které se ukazatele počítají. V prvním rozměru se typicky uvažuje zaprvé o relativní vhodnosti jednotlivých makro a mikroekonomických indikátorů a zadruhé o potřebě a využitelnosti nefinančních indikátorů, jako jsou indexy kvality života (např. Better Life Index sledovaný OECD, tj. Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj) nebo Index lidského rozvoje. V kontextu vymezení území lze v případě Prahy diskutovat vhodnost izolace města od metropolitního regionu (popř. funkční oblasti „FUA“, z anglického Functional urban area), který je k ekonomicky vyspělému jádru komplementární.

V EU je pouze sedm plošně menších NUTS 2 než Praha (mj. Vídeň nebo Malta). Značné prostorové disproporce pak napovídají, že ačkoli jsou regiony NUTS 2 důležité pro redistribuci veřejných zdrojů⁴, v mezistátním srovnání může docházet ke značným zkrácením. V tomto textu proto tak Prahu nesrovnáváme pouze s dalšími (v drtivé většině mnohem většími a vztahově komplexnějšími) regiony soudržnosti, ale i s menšími regiony NUTS 3, z nichž lze pro srovnání z jedné databáze vybrat i podobně izolovaná města⁵, popř. organické urbánní systémy⁶ složené z více stavebně propojených měst. Různé úrovně měřítka však mohou mít dopad na dispozici dat. Primárním zdrojem pro mezinárodní srovnání je databáze Eurostat. Analyzujeme nejen aktuální stav, ale i vývoj (čili zde odpovídáme na otázku, zda Praha ve srovnání relativně bohatne, či chudne).

Pro unijní⁷ regiony NUTS 2 a NUTS 3 pracujeme:

- se sadou nama_10r_3gdp⁸, která za období 2014–2023 obsahuje využitelné údaje o HDP na obyvatele ve standardu kupní síly⁹.

Zvláště pro regiony NUTS 2, vzhledem k širší datové základně pro větší územní jednotky, sledujeme dále:

- produktivitu práce mezi lety 2015–2023 podle tohoto výpočtu:

HDP upravené o rozdíly v cenových hladinách a vyjádřené ve standardu kupní síly (PPS) /zaměstnanost v tisících odpracovaných hodin¹⁰,

- čistý disponibilní příjem v PPS na obyvatele podle datové sady nama_10r_2hhinc¹¹ mezi lety 2014–2023.

Na národní úrovni by mělo smysl srovnávat ještě hrubý národní důchod, který očišťuje HDP o platební bilanci; tato veličina ale není na úrovni regionů statisticky sledovatelná. Stejně tak by bylo vhodné očistit ekonomické veličiny o regionální cenové hladiny, ani ty ale nejsou dostupné z oficiálních zdrojů.

Při identifikaci alternativních indikátorů s poměrně jinou logikou než kvantitativní „výkon“ rovněž analyzujeme pozici Prahy v systému sítě světových měst (World City Network), a to z publikací Globalization and World Cities Research Network (dále jako „GaWC“)¹². Přehled vývoje hierarchického zařazení Prahy a současná situace ve srovnání s ostatními

4 / Pro Prahu byl významný např. Operační program Praha – Pól růstu

5 / Praha, Paříž, Berlín, Mnichov, Hamburk, Vídeň, Varšava, Budapešť, Bukurešť, Athény, Kodaň

6 / Brusel

7 / EU27, tedy i v historických datech pro udržení konzistence nebereme do úvahy britské regiony

8 / Dostupné na https://doi.org/10.2908/NAMA_10R_3GDP

9 / Pro srovnání ekonomické výkonnosti se obvykle používá ukazatel HDP na obyvatele vyjádřený v tzv. standardu kupní síly (dále jako „PPS“, z angl. Purchasing Power Standard). Za jednu jednotku PPS lze teoreticky nakoupit stejné množství zboží a služeb v každé zemi. PPS je odvozená z tzv. parit kupní síly (dále jako „PPP“, z angl. Purchasing Power Parity). PPP zachycuje rozdíly v cenových hladinách mezi jednotlivými zeměmi a umožňuje výdaje vyjádřené v národních měnách převést do společné umělé vytvořené měnové jednotky PPS

10 / Data pochází ze sady Inama_10r_2emhrw, dostupné z https://doi.org/10.2908/nama_10r_2emhrw

11 / Dostupné na https://doi.org/10.2908/NAMA_10R_2HHINC

12 / Think tank Globalization and World Cities, <https://gawc.lboro.ac.uk/>

evropskými městy nabídne přesnou představu o tom, s jakými městy by se Praha měla v obecné rovině srovnávat. Evaluace této sítě je založena na lokalizaci velkých firem z odvětví pokročilých služeb v daném městě. Jde tedy především o zástupce kvartérního sektoru (znalostní ekonomiky), který je typický vysokou přidanou hodnotou a specializací a jehož prostorová koncentrace je naplněním ekonomické metropolitní funkce.

Předchozí poznámky naznačily možnosti rozšíření pražského regionu soudržnosti do formy více standardního území s urbánní, příměstskou i rurální složkou. V evropském i českém prostředí se navíc stupňuje intenzita diskusí o významu metropolitních regionů včetně jejich role pro plánování.¹³ Zde je nutné podotknout, že formálním sloučením Prahy a Středočeského kraje by k vymezení metropolitního regionu nedošlo, jelikož Středočeský kraj obsahuje také oblasti nemetropolitní, ba dokonce periferní.¹⁴ V praxi existuje celá řada metod vymezení metropolitního regionu, lze je nicméně rozdělit do dvou základních skupin dle jeho chápání: metropolitní region jako socio-ekonomické jádro podle klasických teorií¹⁵ a metropolitní region jako funkční urbánní celek založený především na vztazích pravidelné mobility osob¹⁶.

Za účelem porovnání této úrovně ekonomik využíváme vymezení aglomerací od OECD, které jsou definovány jako funkční oblasti (FUA), kde ze suburbánních obcí vždy dojíždí více než 15 % lidí do centra aglomerace.

Na úrovni funkčních oblastí (FUA dle OECD¹⁷) sledujeme:

- HDP na obyvatele v PPP USD (v tržních cenách) mezi lety 2014–2022,
- produktivitu práce na pracovníka v PPP USD mezi lety 2014–2022.

Pro alternativní výpočty pražského „metropolitního regionu“ a jeho ekonomického výkonu pak používáme data o regionálním HDP na obyvatele a populační velikosti z Veřejné databáze Českého statistického úřadu (ČSÚ). Následně jsou různé scénáře srovnány s průměrem HDP na obyvatele pro unijní regiony na úrovni NUTS 3.

Se stupňující se intenzitou prostorové koncentrace ekonomických aktivit je už i v českém prostředí akcentován rozměr metropolitních regionů. Nicméně jejich pojetí nebo vymezení často není jednoznačné, odlišnosti lze najít jak v dílčích metodických krocích, tak i v samotném teoretickém uchopení pojmu. Důležitý je rovněž účel, pro který se metropolitní regiony vymezují. V tomto textu používáme právě již zmíněné vymezení FUA od OECD, neboť tato metodika je sjednocená pro srovnání v mezinárodním kontextu a pro agregované územní jednotky jsou k dispozici statistické údaje.

Po technické stránce proběhla analýza dat v software R reprodukovatelným způsobem od stažení hrubých dat po produkci výsledných grafů. Veškerý kód je na vyžádání dostupný. Mapy jsou tvořené v ArcGIS Pro.

13 /
Např. ESPON SPIMA, viz <https://archive.espon.eu/metropolitan-areas>

14 /
Jeřábek, M., Dokoupil, J., Fiedor, D., Krejčová, N., Šimáček, P., Wokoun, R., Zich, F. (2021): Nové vymezení periferií Česka. *Geografie*, 126, 4, 419–443. <https://doi.org/10.37040/geografie2021126040419>

15 /
Teorie polarizovaného rozvoje, viz Friedmann, J. (1966): *Regional Development Policy: A Case Study of Venezuela*. M.I.T. Press, Cambridge

16 /
Jako například u vymezení oblastí ITI (2021-27), viz Vymezení území pro Integrované teritoriální investice (ITI) v ČR, závěrečný dokument

17 /
OECD Regions, cities and local areas database (Economy - FUAs), <http://oe.cd/geostats>. Metodologie a její výsledky včetně geodatového souboru hranic a výčtu zahrnutých obcí je dostupná na <https://www.oecd.org/cfe/regional-policy/functionalurbanareasbycountry.htm>

1.4 Praha chudá nebo bohatá?

Na vysoce nadprůměrné hodnoty ekonomického výkonu Prahy upozorňují dnes už téměř historické zdroje¹⁸, některé novější mediální výstupy dokonce silně eskalují vyjádření o pražském „bohatství“.¹⁹ Na druhou stranu se průměrný obyvatel Prahy se svými příjmy nemůže zcela porovnávat s obyvateli jiných západoevropských měst, mezi post-socialistickými městy je však na vedoucí pozici.²⁰

V této kapitole za pomoci makroekonomických dat diskutujeme různé pohledy na ekonomickou výkonnost Prahy a její srovnání s evropskými regiony a městy. Jak naznačuje již zadání studie, je třeba zkoumat, zda je HDP vhodným indikátorem bohatství města. Důvody pro tyto pochybnosti jsou dva: zaprvé HDP nemusí odrážet životní úroveň obyvatel města, zadruhé jeho přepočtení na obyvatele může být zatíženo specifiky vymezení území Prahy.

1.4.1 PRAHA A OSTATNÍ NUTS 2

V první řadě srovnáváme Prahu s ostatními NUTS 2 regiony v EU (v ČR jsou NUTS 2 regiony tzv. regiony soudržnosti). Pro přehlednost jsou hodnoty normalizované, tj. 100% hladina odpovídá (neváženému) průměru zobrazených regionů.

Jak je patrné z grafu 1, HDP v případě Prahy oproti jiným indikátorům výrazně posouvá město mezi ekonomicky nejvýkonnější regiony. Přestože HDP na obyvatele (v PPS) v Praze v podstatě kontinuálně roste – 51 500 v roce 2014 a 73 500 v roce 2023 – v meziregionálním srovnání je vidět zpomalení tempa růstu po roce 2020. Vrcholem pro Prahu byl rok 2019, kdy v tomto indikátoru zaostávala pouze za dvěma regiony: Luxembourgem a irským Eastern and Midland. Mění se pozice Prahy je tak nejen výsledkem vlastního ekonomického růstu, ale i růstu v ostatních evropských regionech, který lze až na úzkou skupinu odlehlých hodnot považovat za relativně vyrovnaný. Je pozoruhodné, že do období pandemie se od většiny souboru postupně oddělovala skupina vyspělých regionů a přibližovala se zmíněným outlierům, zatímco v krizové době obě tyto skupiny nabraly opět divergentní směr. Ukazatel HDP je nicméně zkreslující, zejména v případech regionů vymezených městskými hranicemi; takové regiony budou náchylné k nadhodnocování HDP následkem dojíždění v aglomeracích, kdy HDP produkují i lidé, kteří nakonec nevstupují do jmenovatele zlomku při výpočtu HDP na obyvatele. Stejně tak se tato data sbírají za sídla firem, nikoli za místo skutečné práce. Často tak Praha vykazuje přidanou hodnotu, která se vytvořila v jiném regionu.

Pokud bereme do úvahy tato zkruslení, o to méně je překvapivý ostrý kontrast vůči disponibilnímu příjmu a produktivitě práce. Tam se Praha mnohem více blíží průměru evropských regionů. Při pohledu na oblaka bodů je signifikantní dramatický rozptyl produktivity práce, která tak může dobře reprezentovat skutečné (socio)ekonomické disparity mezi evropskými regiony. Jak produktivita, tak disponibilní příjem totiž očišťují HDP, v prvním případě zohledněním vstupu pracovní síly do tvorby přidané hodnoty, v druhém případě očištěním mj. vnitřními přeshraničními finančními přesuny. Produktivita se navíc váže k zaměstnancům v daném území, bude tedy méně náchylná například k nadhodnocování.

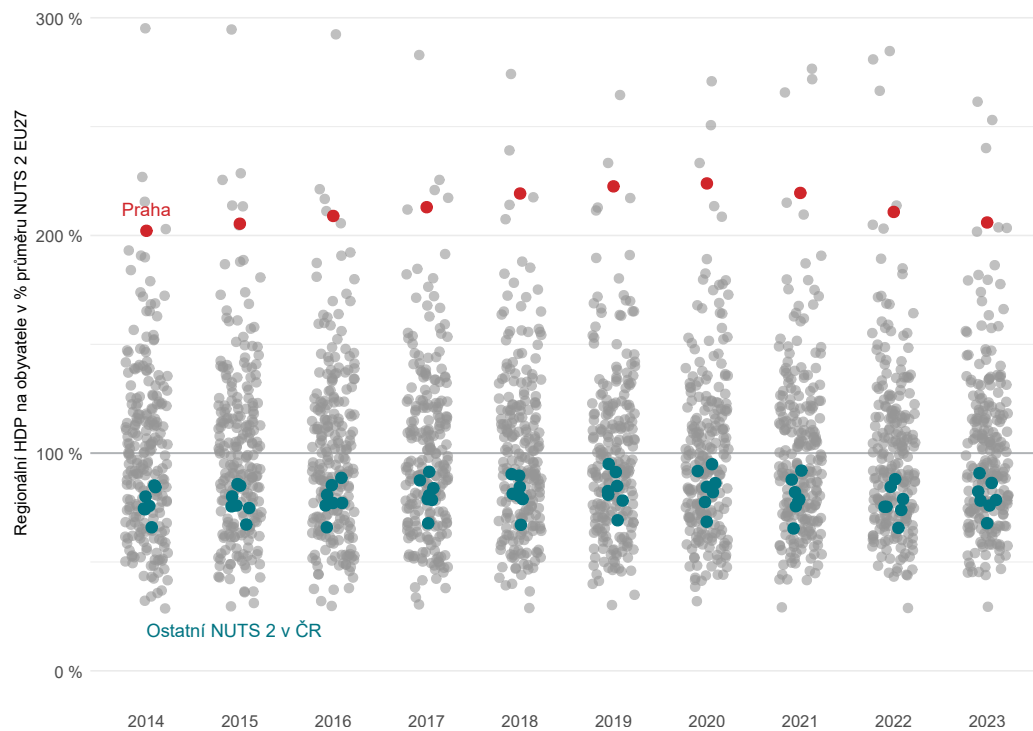
18 / Zuka, J. (2008). Bohatá i chudá, MV ČR, viz <https://mv.gov.cz/clanek/bohata-i-chuda.aspx>

19 / Viz například https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/eurostat-praha-nejbohatsi-region-eu-hdp-na-obyvatele.A210407_131631_ekonomika_maz nebo <https://www.finance.cz/limerik/7155-praha-je-paty-nejbohatsi-region-eu-podle-hdp-na-osobu/>

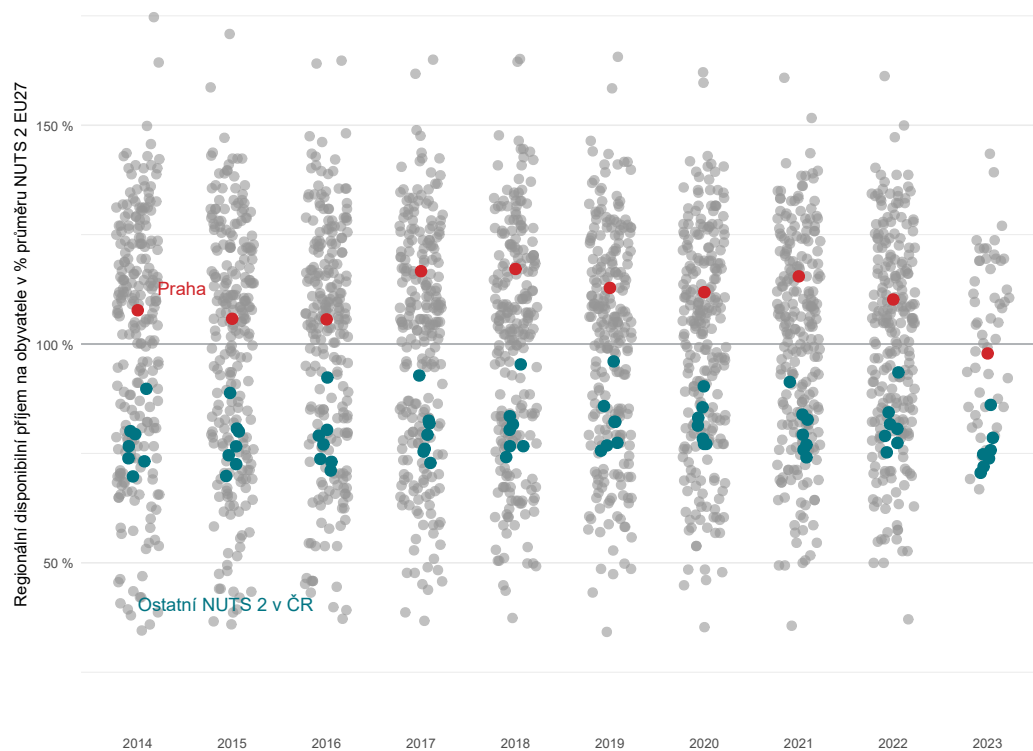
20 / IPR Praha (2024). Praha v evropském kontextu, viz <https://app.iprpraha.cz/apl/app/praha-v-evropskem-kontextu/prace-a-studium>

GRAF 1 / INDIKÁTORY EKONOMICKÉHO VÝKONU PRAHY VE SROVNÁNÍ S NUTS 2 REGIONY V EU (2014–2023)

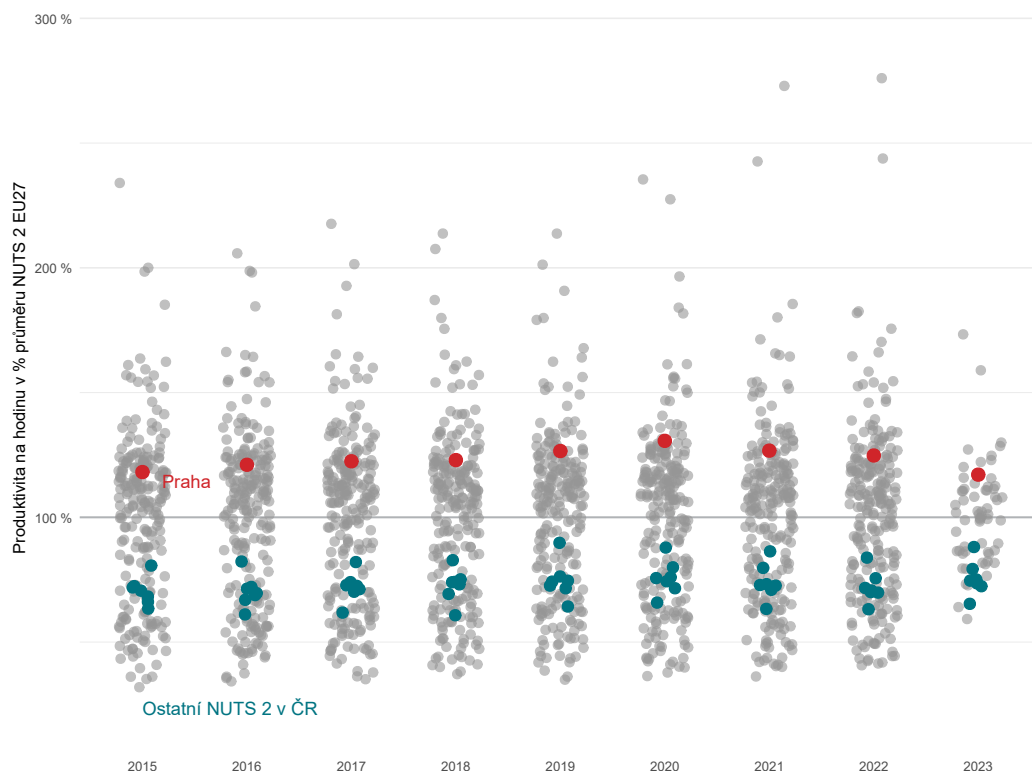
REGIONÁLNÍ HDP NA OBYVATELE V % PRŮMĚRU NUTS 2 EU27

REGIONÁLNÍ DISPONIBILNÍ PŘÍJEM NA OBYVATELE V % PRŮMĚRU NUTS 2 EU27

PRODUKTIVITA NA HODINU V % PRŮMĚRU NUTS 2 EU27

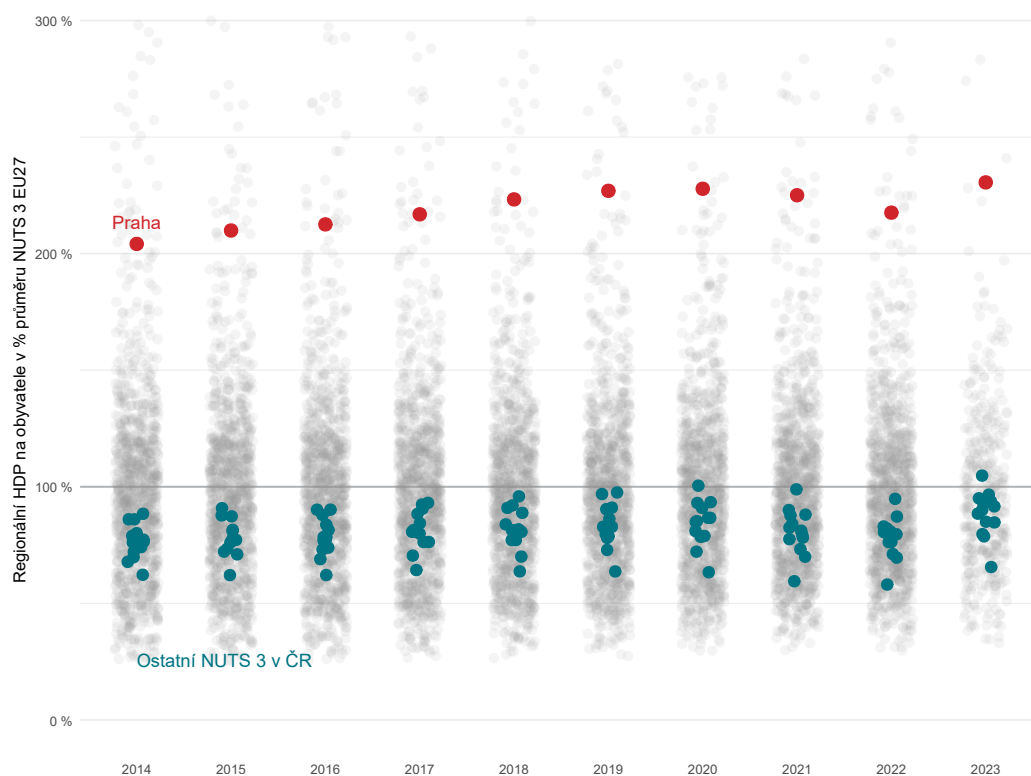
Zdroj: Eurostat (2025)

1.4.2 PRAHA MEZI REGIONY NUTS 3

Pro regiony NUTS 3 je na evropské úrovni datová základna již poměrně redukována, a proto musíme vycházet z HDP na obyvatele jako z primárního indikátoru. Na základě dostupných dat na grafu 2 vidíme, že ekonomický výkon Prahy je výrazně nadprůměrný a dále roste v přibližně stejné trajektorii jako celoevropský průměr a medián. Z toho je patrná provázanost evropského trhu, na jehož kondici jsou české regiony závislé. V roce 2023 je Hlavní město Praha 30. nejbohatším NUTS 3 regionem v EU, z toho třetí z post-socialistických regionů po Bukurešti a Varšavě. Zde se nicméně ukazuje další z limitací tohoto přístupu; v této sadě totiž srovnáváme milionové metropole a někdy rozsáhlé regiony i se čtyřicetitisícovým Coburgem, který je v žebříčku hned na devátém místě.

GRAF 2 / **INDIKÁTORY EKONOMICKÉHO VÝKONU PRAHY VE SROVNÁNÍ S NUTS 3 REGIONY V EU (2014–2023)**

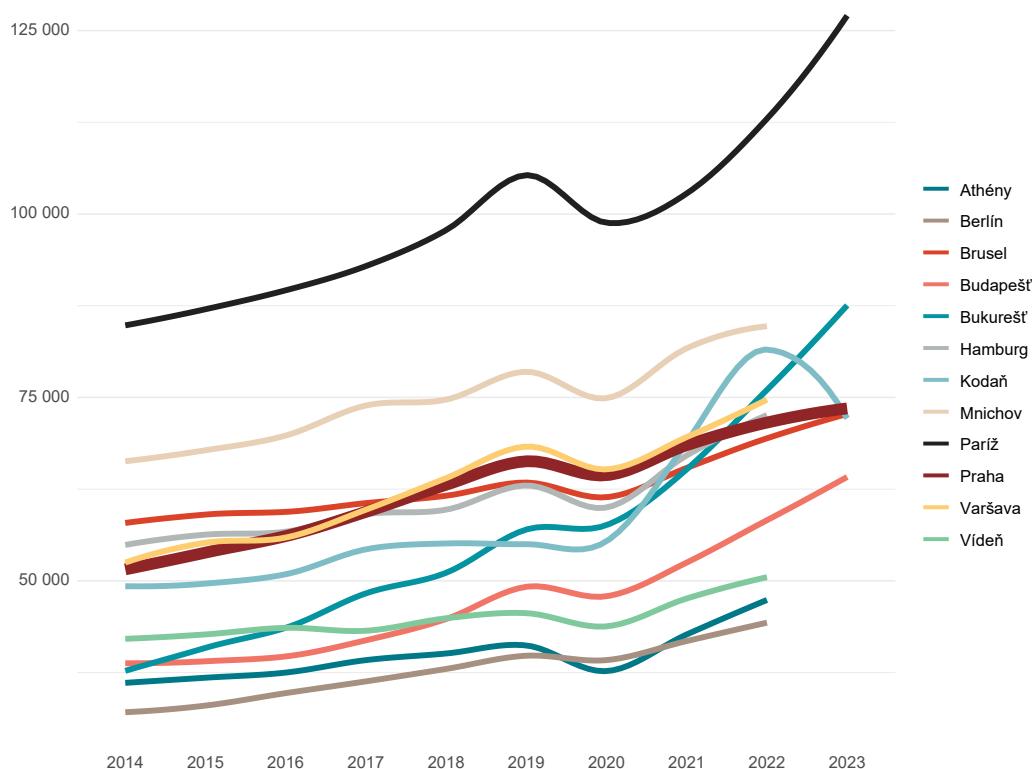
REGIONÁLNÍ HDP NA OBYVATELE V % PRŮMĚRU NUTS 3 EU27

Zdroj: Eurostat (2025)

Jak už bylo ale řečeno, úroveň NUTS 3 nabízí alespoň v rámci evropských dat dílčí meziměstské srovnání. Z něj (viz graf 3) je patrné, že Praha je oproti jiným městům stabilně rostoucí, ovšem dynamika posledních let typická pro ostatní post-socialistická města (zejm. Bukurešť) je tu nižší. Ale na rozdíl od Budapešti v Praze počet obyvatel přibývá, což v podobné komparaci může přispět k rozšíření rozdílů. Důležité ovšem je dbát na udržitelnost rozvoje, který je daný strategicky korektním uvažováním o budoucnosti města a jeho částí. V tomto ohledu může nastat problém při překotném rozvoji, kdy se statky schopné kapitalizace budují rychleji než veřejná vybavenost.

GRAF 3 / VÝVOJ HDP V PPS NA OBYVATELE VE VYBRANÝCH MĚSTSKÝCH REGIONECH (2014–2023)

Zdroj: Eurostat (2025)

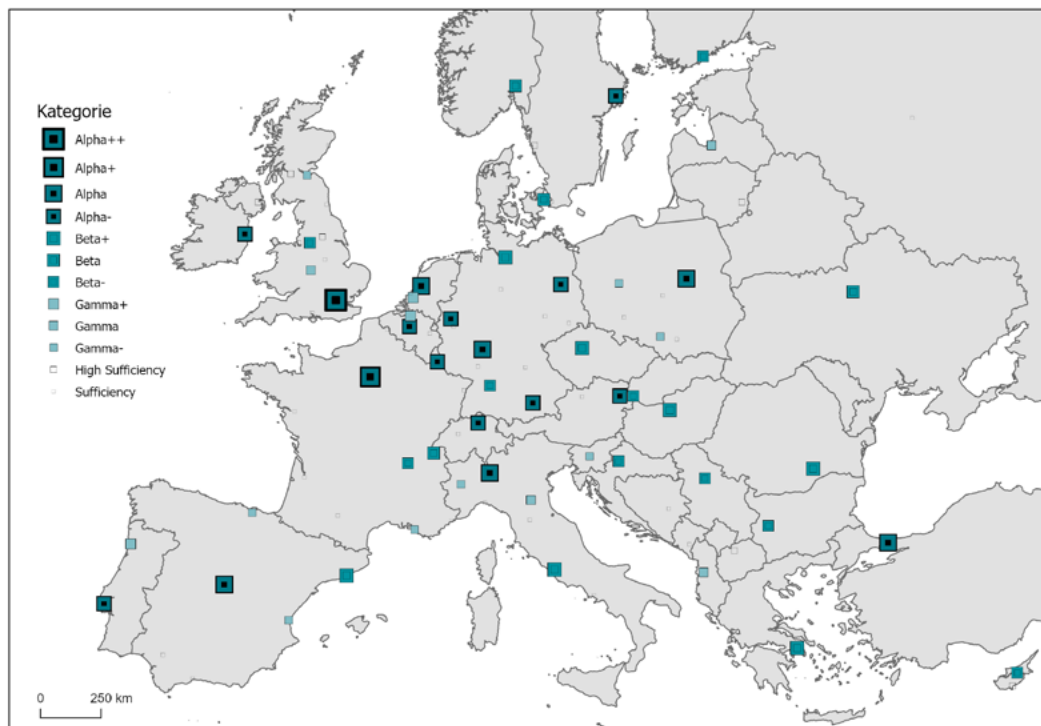
1.4.3 PRAHA, MĚSTO SVĚTOVÉ A KONTINENTÁLNÍ

Kromě meziměstského srovnání kvantitativních ukazatelů na úrovni regionů NUTS 3 (viz kap. 1.4.2) řešíme potenciál pro bohatství Prahy skrze míru integrace do kontinentální sítě hlavních měst. Logika této analýzy je založena na úměře vyšší míry integrace vůči vyšší míře přímých zahraničních investic s odrazem ve zvyšování jak některých kvantitativních ukazatelů (např. mezd), tak i kvalitativních (např. větší motivace pro kultivaci sociálního a lidského kapitálu). Vycházíme z datových sad GaWC, analyticky lze ovšem tento výstup adaptovat. Originální set dat vychází z údajů o firmách z kvartérních odvětví (pokročilé služby), což na jednu stranu potlačuje význam jiných (ne kvartérních) významných firem, na druhou stranu to podtrhuje význam metropolí z perspektivy nadnárodních korporací.

Mapa 1 ukazuje příslušnost důležitých evropských měst k významovým kategoriím, které GaWC rozlišují. Kromě Londýna, tvořící vrchol světové hierarchie, se globálně významně integrovaná města nachází především v západní Evropě, což odpovídá jejímu jádrovému charakteru a dlouhodobému vývoji bez čtyřicetileté intervence totalitního socialismu. V hrubých rysech lze rozdělit Evropu do tří částí – jádrový západ s větším množstvím měst Alpha, periferní východ s reálnou absencí integrace a semiperiferní střed, pro nějž je typický jeden zástupce kategorie Beta; tam patří i Česká republika, resp. Praha. Výjimkou je Polsko s polycentrickým sídelním systémem a úspěšným hlavním městem, které je v současné době

jediným evropským post-socialistickým zástupcem v kategorii Alpha. Mimo jiné se ukazuje, že vhodnými městy pro srovnání ekonomického výkonu jsou Budapešť, Bukurešť, Hamburk, Athény, Řím a Barcelona, jakkoli je tato skupina měst v jiných ohledech silně heterogenní.

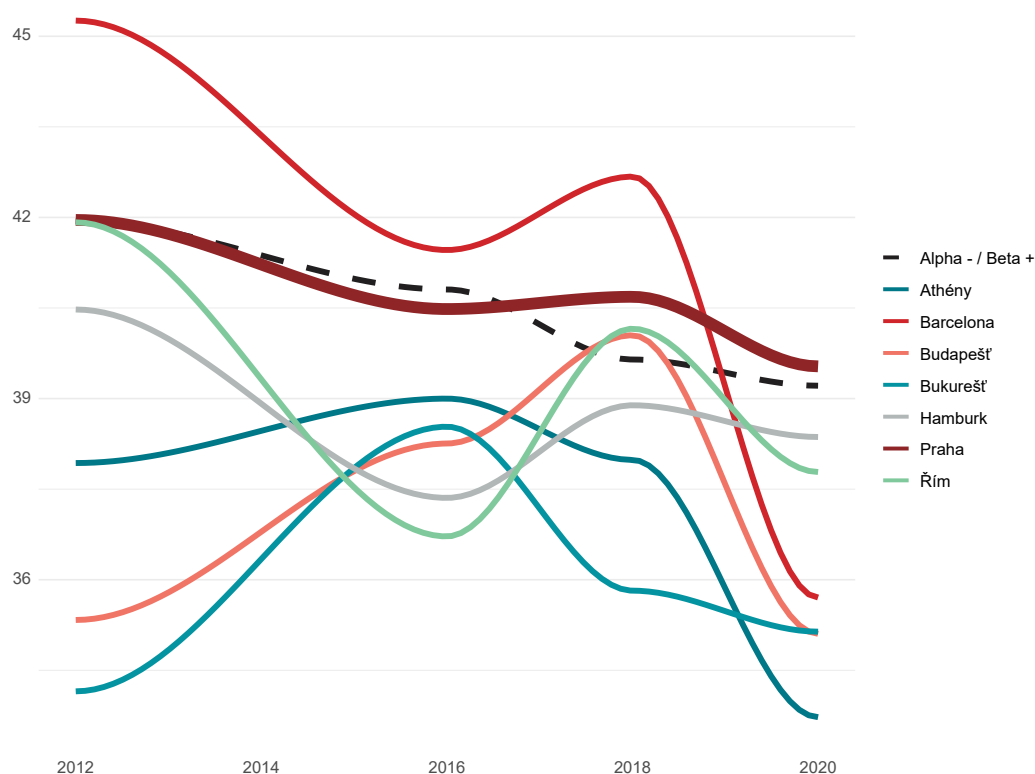
MAPA 1 / **MÍRA INTEGRACE A VÝZNAMU SVĚTOVÝCH MĚST V EVROPĚ DLE REPORTU GAWC (2024)**

Zdroj dat: GaWC (2025)

Praha dlouhodobě osciluje na hraně kategorií Alpha- a Beta+ (viz graf 4 níže). Zároveň se víceméně kontinuálně snižuje i index globální konektivity v relativních hodnotách vztažených k Londýnu, který je referenčním bodem (vždy s hodnotou 100). V porovnání s významově srovnatelnými městy je Praha nicméně poměrně stabilním uzlem globálních ekonomických vztahů. U obecného poklesu v roce 2020 je potřeba mít na paměti výjimečný pandemický stav; pro novější reporty ale zatím GaWC tuto základní matici nezveřejňuje. V souvislosti s daty v kap. 1.4.2 lze uvažovat, že v Praze je poměrně velké množství silných ekonomických subjektů působících na relativně malém (např. evropském) sektoru globálního trhu.

GRAF 4 / SROVNÁNÍ INDEXU GNC (GLOBAL NETWORK CONNECTIVITY) PRAHY S VYBRANÝMI MĚSTY (2012–2020)

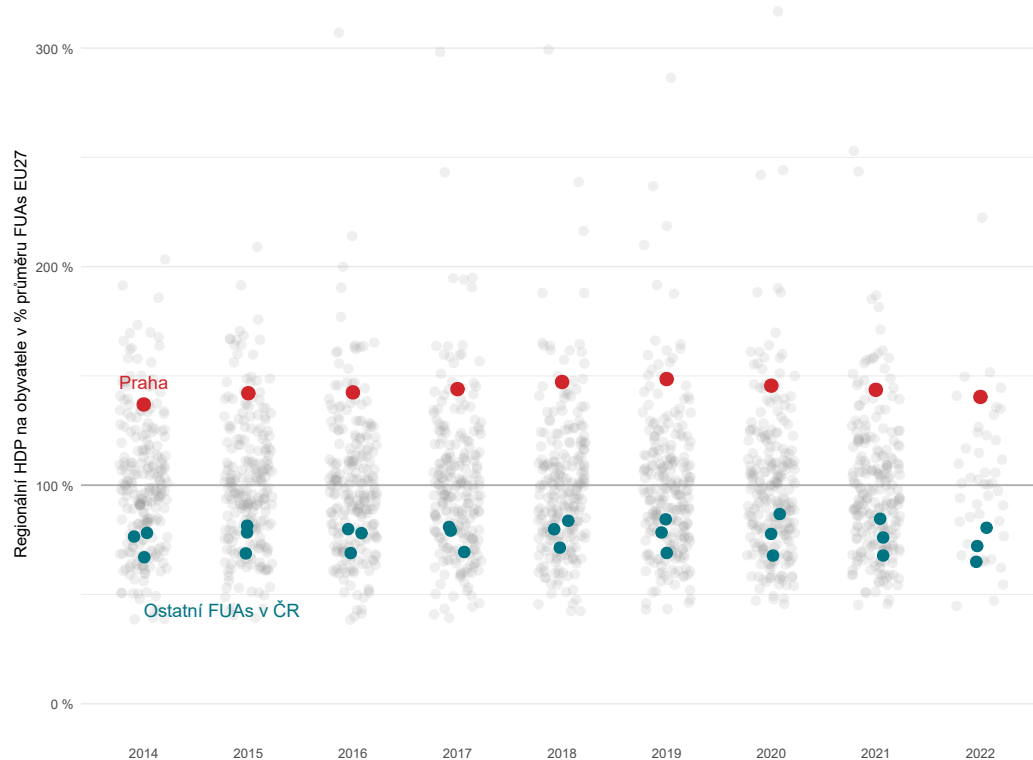
Zdroj: GaWC (2025)

1.4.4 FUNKČNÍ OBLASTI

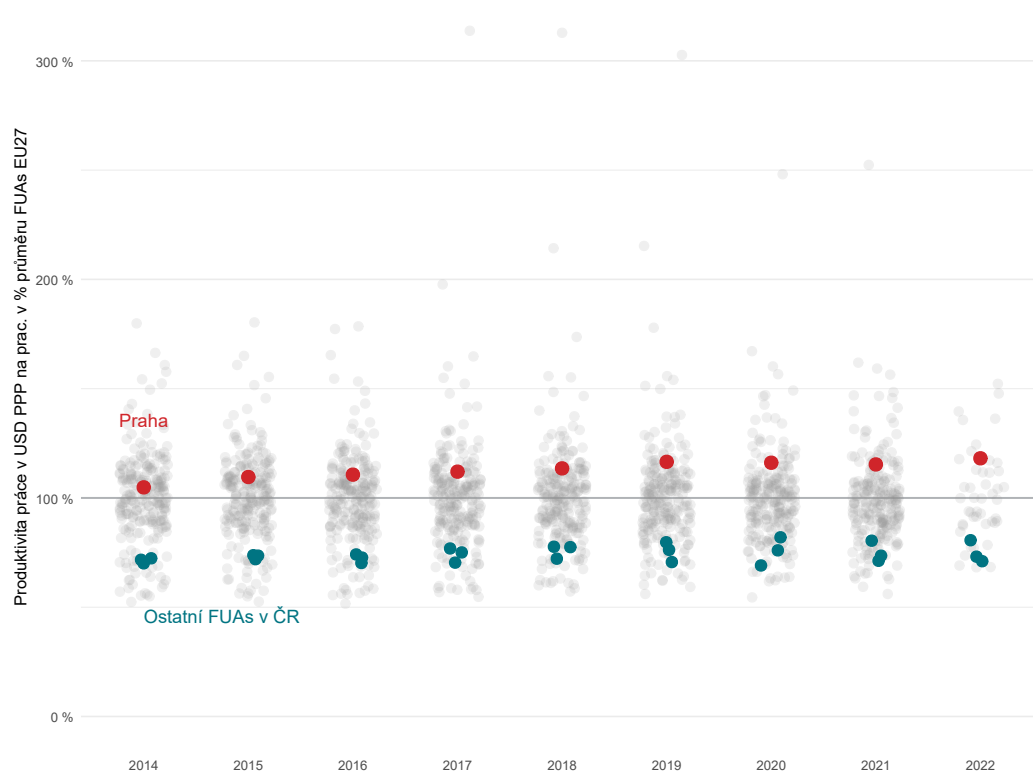
Funkční oblasti (FUA podle OECD) jsou definovány jednotně pro všechna města, konkrétně zahrnují i obce, z nichž do města v centru aglomerace dojíždí za prací více než 15 % obyvatel. Tato definice územní aglomerace tedy odstraňuje rozdíly vzniklé čistě administrativním vymezením hranic jádrového města. I zde je patrné, že tato úprava odstraňuje některé atypicky vysoké hodnoty, a to i pro Prahu: v tomto případě Praha vykazuje HDP na obyvatele na úrovni maximálně 150 % průměru ostatních evropských aglomerací (viz graf 5), oproti 233 % ve srovnání s evropskými regiony NUTS 3 v roce 2020 (viz graf 2). I zde je patrné, že v produktivitě práce (v grafu 5 vyjádřená na zaměstnance) je Praha blíže průměru evropských aglomerací než při srovnání pomocí HDP, nicméně trend podílu produktivity práce k průměru EU27 je pozitivní.

GRAF 5 / **INDIKÁTORY EKONOMICKÉHO VÝKONU PRAHY VE SROVNÁNÍ S FUA V EU (2014–2022)**

REGIONÁLNÍ HDP NA OBYVATELE V % PRŮMĚRU NUTS 2 EU27

PRODUKTIVITA PRÁCE V USD PPP NA PRACOVNÍKA V % PRŮMĚRU FUAS EU27

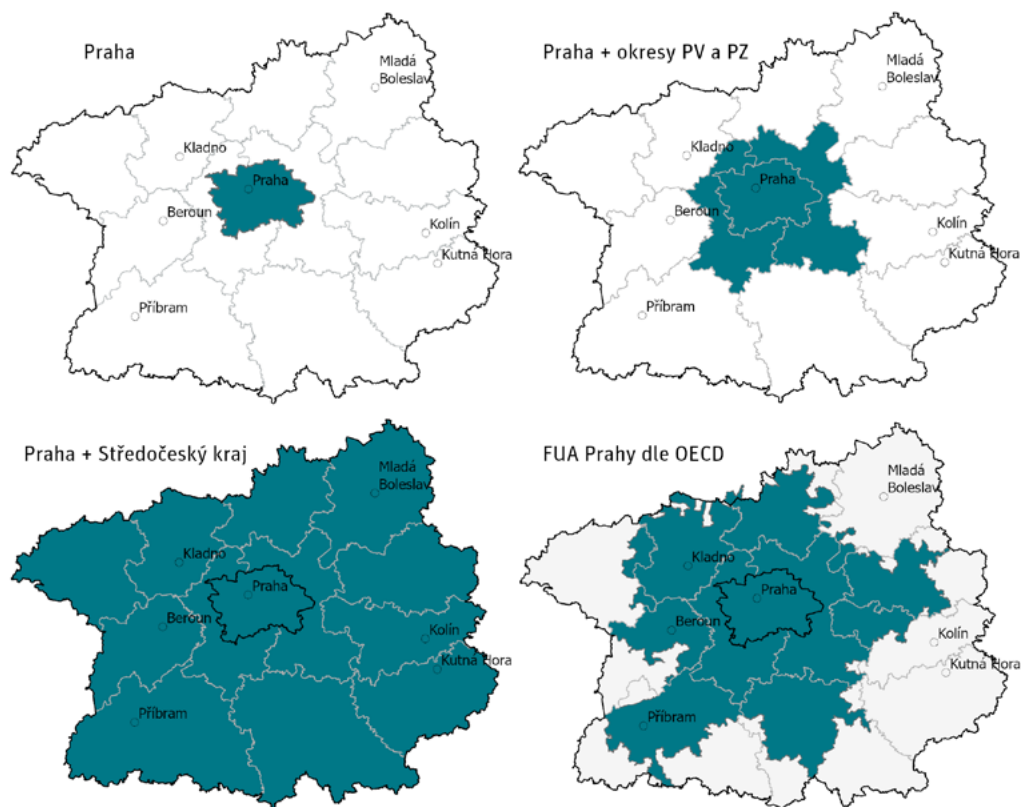
Zdroj dat: OECD (2025)

Předchozí zjištění naznačují, že pro hodnocení ekonomické rozvinutosti měst je vhodnější měřit HDP za funkční celek spíše než v existujících administrativních hranicích. Pro Českou republiku tedy ukazujeme několik scénářů²¹, které by umožnily měřit HDP za širší území než území Prahy jako obce a kraje (viz mapa 2).

21 /
Širší diskuse variant
metropolitního uspořádání je
součástí projektu TIRSMV217

- 1 Pomyslné sloučení Prahy se Středočeským krajem: tato varianta je z hlediska dostupnosti dat a srozumitelnosti nejjednodušší, ale velká část Středočeského kraje není funkční součástí pražské aglomerace: ani definice FUA od OECD, ani vymezení Pražského metropolitního regionu využívané pro účely politiky soudržnosti nezahrnuje celý Středočeský kraj.
- 2 Zahrnutí okresů Praha-východ a Praha-západ: definice sice sleduje nějaké existující hranice (okresy), ale pro tyto jednotky bohužel nejsou dostupné makroekonomické agregáty; odhad zobrazený v grafu 6 níže předpokládá stejnou ekonomickou úroveň mezi okresy Středočeského kraje.
- 3 Funkční oblast podle metodologie OECD: zde máme k dispozici metodologii vymezení území vzniklou ve spolupráci OECD a Eurostatu, ale HDP tohoto území je odvozené odhadem z dat o jednotlivých obcích zahrnutých do funkčního území. Nevýhodou je tedy problematičnost tohoto odhadu (včetně problematiky vymezení poměrně široké aglomerace), výhodou je metodicky ucelený důraz na funkční aspekt metropole (dojížděky) a možnost zahrnout i území mimo Prahu a Středočeský kraj.
- 4 Za optimální, byť nyní jen hypotetickou, lze považovat aplikaci metropolitního regionu do statistických souborů podobně jako k tomu došlo v případě Varšavy nebo Vilnius, které byly ze statistických důvodů vyjmuty ze svých nadřazených regionů. V Česku lze podobné vymezení založit např. na nástroji ITI, které více respektuje národní potřeby než „obecné“ vymezení OECD. Vlastních metod vymezení takových území je nicméně mnoho. U vymezení podle OECD dokonce vidíme přesah ze středočeského prostoru.

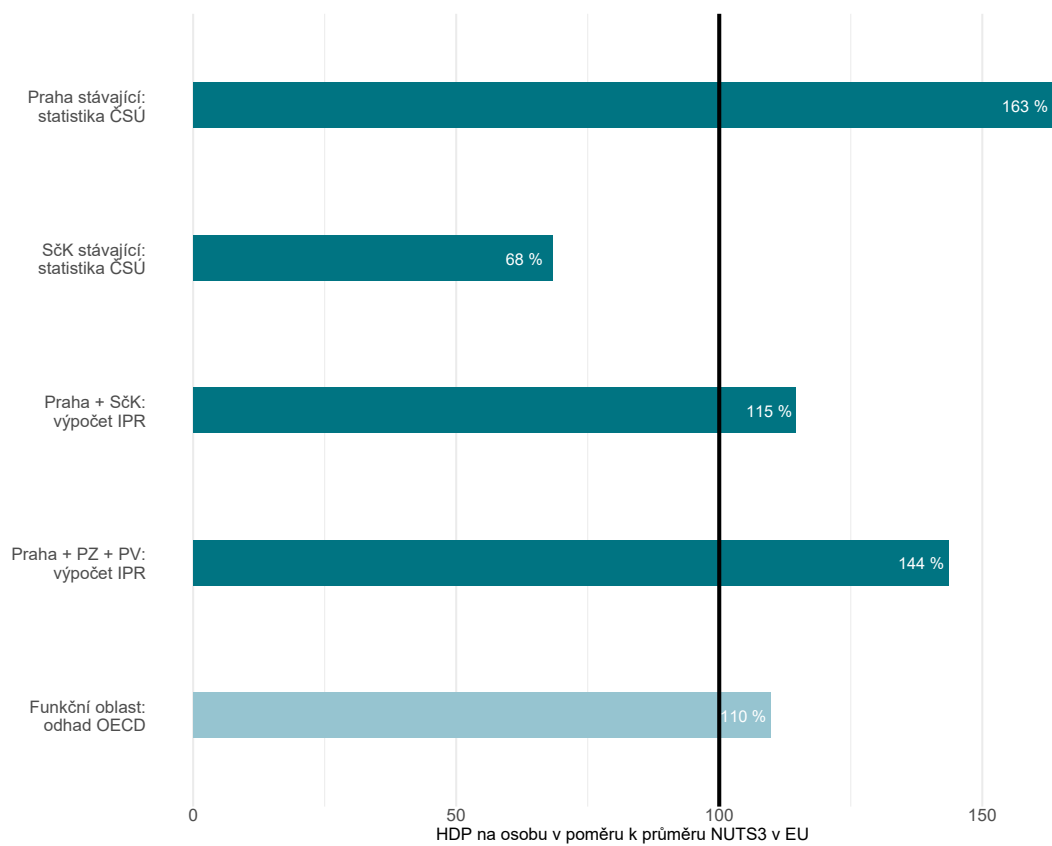
MAPA 2 / PROSTOROVÝ ROZSAH DISKUTOVANÝCH ÚZEMÍ

Zdroj dat: ArcČR, OECD (2025)

Jak je patrné z grafu 6, pro účely alokace zdrojů evropské politiky soudržnosti žádná z těchto úprav není jednoznačně přínosná. Revize měřeného území sice pomáhá lépe zachytit geografickou realitu funkčního městského regionu, tedy i každodenní mobility pracovní síly, ale ze způsobilosti pro evropské fondy by vyloučila celý Středočeský kraj nebo jeho část, aniž by pomohla celé nově definované území stlačit pod hranici této způsobilosti. Informace za FUA nejsou přímo dostupné ve stejných veličinách a jsou na společnou veličinu přepočteny přibližně, proto je třeba brát výslednou hodnotu s rezervou.

GRAF 6 / HDP NA OBYVATELE (V % PRŮMĚRU NUTS 3 EU) V MODELECH SAMOSTATNÝCH A SLOUČENÝCH ÚZEMÍ (2023)

Zdroj dat: ČSÚ, OECD a vlastní výpočty z těchto dat (2025)

1.5 Shrnutí závěrů 1. části

Praha je v pětici nejbohatších regionů NUTS 2 Evropské unie: její HDP na obyvatele v roce 2023 odpovídalo 193 % průměru evropských regionů. Takto vysoké hodnoty jsou nicméně do značné míry podmíněny vymezením pražského regionu soudržnosti v rámci administrativních hranic města a jen těžko srovnatelnou koncentrací ekonomických aktivit v malém prostoru, což pro podobná srovnávání představuje metodický problém. Podobných případů v EU na úrovni NUTS 2 je minimum. V tomto textu jsme se tak zabývali i podrobnějším členěním (NUTS 3) a funkčním vymezením území (FUA), které bez ohledu na existující administrativní hranice respektuje intenzivní denní mobilitu vůči místům, kde se ekonomický výkon tvoří.

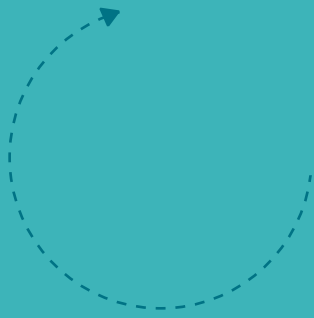
Zjištěné údaje zároveň potvrzují jinou skutečnost; HDP na obyvatele vykresluje Prahu jako nadprůměrně bohaté město, avšak s téměř průměrně bohatými obyvateli, jak dokládají alternativní indikátory výkonu ekonomiky. Měřeno produktivitou práce je Praha jen mírně nad evropským průměrem, zatímco při pohledu přes disponibilní příjem domácností je na průměru. Tato disproporce je odrazem relativně nízké odměny pracovníků vůči objemu produkce nebo usídlení velkých společností, které mohou produkovat svou přidanou hodnotu i mimo Prahu; dalším faktorem je i mimopražské usídlení osob, které v Praze vytvářejí přidanou hodnotu. Bez většího ohledu na příčinu platí, že hodnota HDP na osobu ukazuje ekonomiku Prahy v pozitivnějším světle než jiné validní makroekonomické ukazatele.

Při pokusu o vyřešení srovnatelnosti mezi územími, tedy měření ekonomických ukazatelů na úrovni FUA (oblasti, kterou můžeme volně označit jako metropolitní), jsme implicitně zahrnuli i velkou část právě těch obyvatel, kteří do Prahy pravidelně dojíždí za prací. I celé pražské FUA můžeme zařadit do horní pětiny ekonomicky nejvýkonnějších regionů, ale již ne na samotný vrchol. V produktivitě práce měřené za takto definované území je pak Praha opět mírně nad evropským průměrem.

Závěrem lze shrnout, že pražská data budou nutně atypická zkráceným městským charakterem vymezeného regionu. Slučování s okolními územními jednotkami v administrativní rovině se ukazuje nejen jako problematické, ale i v zásadě škodlivé pro Středočeský kraj. Obecně lze říci, že Praha je českým ekonomickým lídrem s velmi výraznou diferenciací mezi hodnotami tradičního „výkonnostního“ HDP na obyvatele a jinými ukazateli, které jsou blíže skutečné životní úrovni místních obyvatel, kde je Praha evropskému průměru mnohem blíže, a je otázkou, zda je řešením úprava metodiky vymezení analyzovaného území, nebo systémové řešení příčiny této statistické propasti.

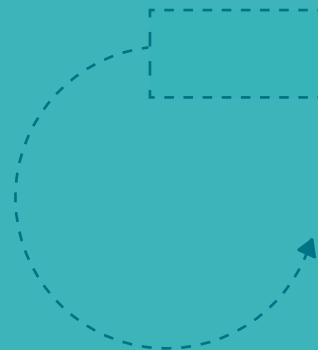

Jak si stojí Praha v rámci České republiky?

**Přístup Prahy k prostředkům
ze státního rozpočtu**

2.1 Motivace a otázky

Pražský veřejný rozpočet je bohatší než jiné samosprávy²² v Česku – Praha (jako obec a kraj) disponuje vyšším rozpočtem na obyvatele než jakákoli jiná samospráva. Zda je toto tvrzení pravdivé a proč tomu tak je, se budeme snažit objasnit v této kapitole. Podíváme se na rozdělení veřejných financí mezi kraje a obce a porovnáme situaci Prahy s ostatními kraji v České republice.

22 /
Samosprávami v tomto textu
myslíme vždy jen územní
samosprávy (v České republice
kraje a obce)

Poznatky z tohoto srovnání pomáhají odpovědět na tyto otázky:

- Jaké jsou příjmy a výdaje Prahy na obyvatele ve srovnání s ostatními částmi České republiky?
- Jaká je struktura příjmů územních samosprávných celků, tj. odkud berou peníze?
- Jak funguje mechanismus rozpočtového určení daní, tzv. RUD, a kolik z něj Praha a ostatní kraje a obce dostávají? Existuje vztah mezi výší prostředků z RUD na obyvatele a regionálním HDP?

2.2 Jak interpretovat data v této kapitole

Abychom porozuměli, jak se vůči Praze chovají mechanismy financování samospráv, srovnáváme výši a složení rozpočtových příjmů Prahy s příjmy ostatních samospráv. Pro lepší srovnatelnost a zasazení do kontextu ukážeme i porovnání ve vyjádření na obyvatele a ve vztahu k ekonomice kraje. Příjmy z centrálních zdrojů pak zasazujeme do kontextu celkové struktury příjmů samospráv.

Praha má v rámci Česka zvláštní postavení – má statut kraje i obce, což znamená, že hospodaří jak s krajským, tak s obecním rozpočtem. Pro lepší srovnatelnost Prahy s ostatními samosprávami počítáme u ostatních krajů příjmy kraje s příjmy obcí na jeho území, pokud není u grafu uvedeno jinak. Pro přehlednost také sdružujeme rozpočtové příjmy samospráv do tří kategorií:

- příjmy ze sdílených daní rozdělovaných skrze rozpočtové určení daní (RUD),
- transfery ze státního rozpočtu (SR),
- zbylé příjmy, v nichž velkou roli hrají např. výnosy z vlastního majetku.

Míra redistribuce daňových výnosů by byla nejlépe patrná ze srovnání výsledků RUD a regionálního členění výběru daní. Data o regionálním výběru daní ale nejsou veřejně dostupná, proto jako náhradní ukazatel ekonomického výkonu používáme HDP, s vědomím omezení tohoto indikátoru (viz část 1.4).

Omezujeme se pouze na výdaje, které procházejí rozpočty samospráv; o geografickém rozložení výdajů centrální vlády ani celého veřejného sektoru nejsou data dostupná. Zdroje dat a postupy jsou podrobněji popsány v následující části.

2.3 Zdroje dat a metodika

Vycházíme primárně z následujících datových zdrojů:

- Analytická část portálu Ministerstva financí MONITOR²³, část Příjmy a výdaje územních rozpočtů (2024),
- Data z Veřejné databáze ČSÚ²⁴:
  - Počet obyvatel – územní srovnání, stav k 31. 12. (2023),
  - Regionální účty – hrubý domácí produkt (mil. Kč) (2023).

23 /
Dostupné na: <https://monitor.statnipokladna.gov.cz/analiza/#>

24 /
Dostupné na: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/>

Další zdroje:

- Finanční správa²⁵:
  - Měsíční daňové příjmy rozpočtů krajů v roce 2024,
  - Měsíční daňové příjmy rozpočtů obcí v roce 2024,
- Příloha č.1 k zákonu č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní) – krajské podíly na výnosu z daní.

25 /
Dostupné na: <https://financisprava.gov.cz/cs/dane/kraje-a-obce/danove-prijmy-kraju-a-obci/rozpocetove-urceni-dani>

Úpravy dat a postup:

U dat z Analytické části portálu Ministerstva financí MONITOR jsme vytvořili pro přehlednost vlastní skupiny a kategorie příjmů podle následujícího klíče:

TAB 1 / KLÍČ PRO ZAŘAZENÍ PŘÍJMU DO SKUPINY PŘÍJMŮ

SKUPINA	ZAHRNUTÉ POLOŽKY
RUD	Příjem z daně z příjmů fyzických osob placené plátcí Příjem z daně z příjmů fyzických osob placené poplatníky Příjem z daně z příjmů fyzických osob vybírané srážkou podle zvláštní sazby daně Příjem z daně z příjmů právnických osob Příjem z daně z přidané hodnoty Příjem z daně z nemovitých věcí Příjem z daně z hazardních her s výjimkou dílčí daně z technických her Příjem z dílčí daně z technických her Příjem z daně z hazardních her s výjimkou technických her neprovozovaných prostřednictvím internetu Příjem z daně z technických her neprovozovaných prostřednictvím internetu
TRANSFERY ZE SR	Investiční přijaté transfery od rozpočtů ústřední úrovně Neinvestiční přijaté transfery od rozpočtů ústřední úrovně
OSTATNÍ PŘÍJMY	Všechny položky, které nejsou zařazeny do skupin výše

TAB 2 / KLÍČ PRO ZAŘAZENÍ PŘÍJMU DO KATEGORIE PŘÍJMŮ

KATEGORIE	ZAHRNUTÉ POLOŽKY
DAŇ Z NEMOVITOSTI	Příjem z majetkových daní
DANĚ Z PŘÍJMŮ	Daně z příjmů, zisku a kapitálových výnosů
DPH	Daně, poplatky a jiná obdobná peněžitá plnění ze zboží a služeb v tuzemsku
JINÉ DANĚ A POPLATKY	Ostatní daňové příjmy, Daně a poplatky z vybraných činností a služeb
INVESTIČNÍ TRANSFERY ZE SR	Investiční přijaté transfery od rozpočtů ústřední úrovně
NEINVESTIČNÍ TRANSFERY ZE SR	Neinvestiční přijaté transfery od rozpočtů ústřední úrovně
VLASTNÍ ČINNOST, PŘÍJMY Z MAJETKU A JEHO PRODEJ	Příjem z vlastní činnosti a odvody přebytků organizací s přímým vztahem Příjem z prodeje dlouhodobého majetku a ostatní kapitálové příjmy Příjem z prodeje dlouhodobého finančního majetku
OSTATNÍ	Všechny položky, které nejsou zařazeny do kategorií výše

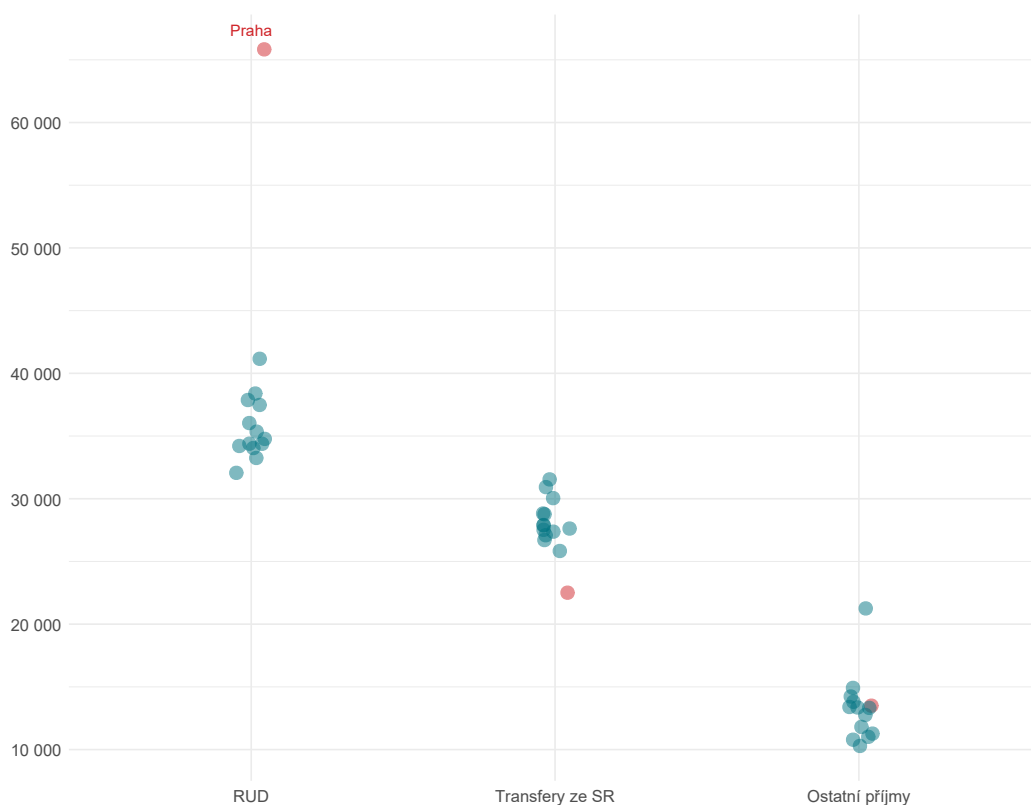
Po technické stránce proběhla analýza dat v software R reprodukovatelným způsobem od stažení hrubých dat po produkci výsledných grafů. Veškerý kód je dostupný na vyžádání.

2.4 Odkud obce a kraje získávají finance

Příjmy ze sdílených daní v rámci RUD jsou dominantně určeny vzorcem zakotveným v zákoně a celorepublikovým objemem vybraných daní; transfery jsou dány z části legislativou (např. pro financování školství), z části nastavením dotačních titulů (včetně evropských fondů) a schopností samospráv je získat. V kategorii ostatních příjmů jsou pak zdroje, nad kterými mají obce větší kontrolu např. prostřednictvím správy vlastního majetku.

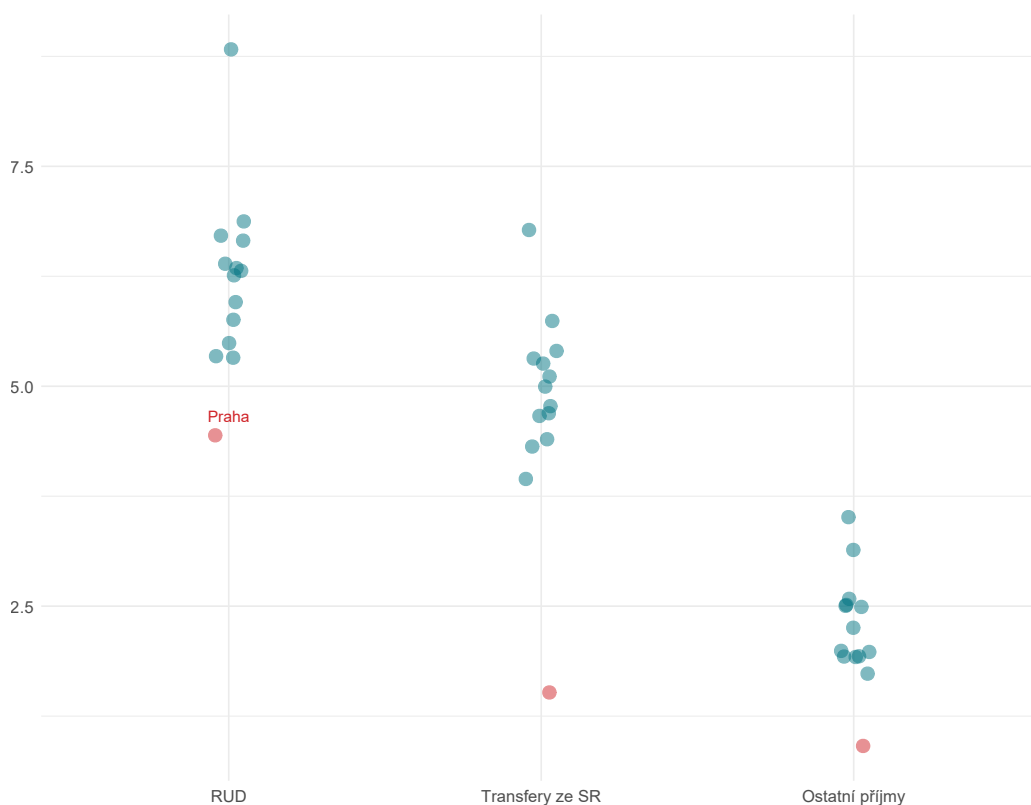
Finance ze státního rozpočtu (SR) – RUD a transfery – tvoří celkem asi 85 % příjmů rozpočtu Prahy. Jak ukazuje graf 7, ve vyjádření v korunách na obyvatele má Praha výrazně vyšší příjmy z RUD, než je průměr ostatních krajů (66 tis. Kč oproti 36 tis. Kč). Její ostatní příjmy na obyvatele se od ostatních krajů dramaticky neliší. Praha ale má cca o 20 % nižší příjmy na obyvatele z transferů ze SR než ostatní kraje (23 tis. Kč oproti 28 tis. Kč na obyvatele).

GRAF 7 / **PŘÍJMY SAMOSPRÁV NA OBYVATELE PODLE ZDROJŮ V KČ, PRAHA A OSTATNÍ KRAJE (2024)**

Zdroj dat: MONITOR a vlastní úprava těchto dat (2025)

Naopak pokud příjmy vztáhneme k ekonomickému výkonu měřenému HDP (viz graf 8), jeví se pražské příjmy od státu jako spíše nízké: příjmy z RUD odpovídají 4 % pražského HDP oproti cca 6 % v ostatních krajích; u transferů to jsou 2 % oproti 5 %. Nižší ve vztahu k HDP jsou ale i ostatní příjmy: 1 % v Praze oproti 2 % v jiných krajích. Protože krajské HDP lze vidět i jako proxy výběru daní, tento pohled naznačuje, jak RUD a státní transfery přerozdělují vybrané daně mezi samosprávami s různým ekonomickým výkonem.

Zdroj dat: MONITOR a vlastní úprava těchto dat (2025)

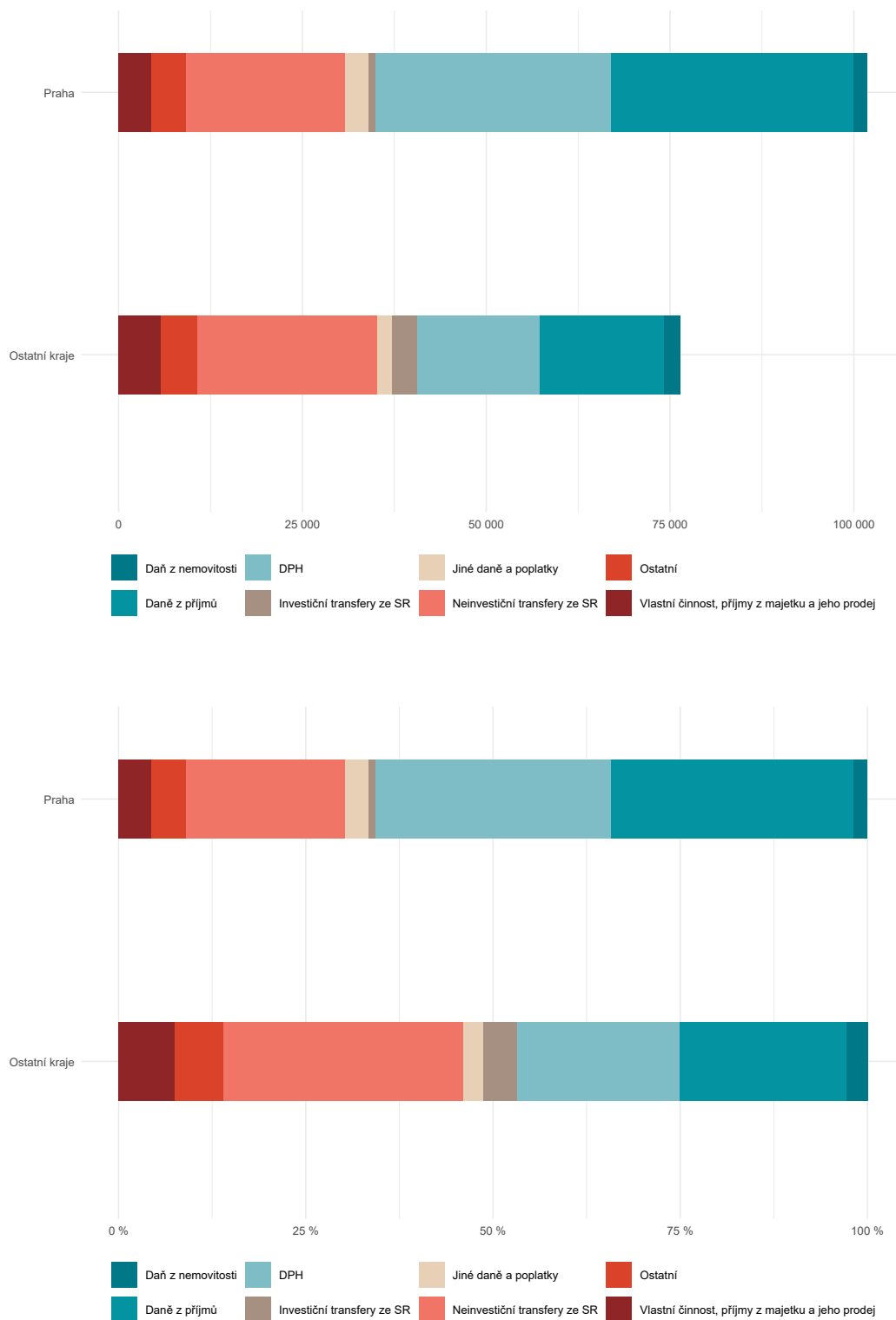
Celkový objem peněz směřujících od státu k samosprávám (tedy RUD a transfery) je výsledkem rozpočtového určení daní (RUD) a transferů, které v různé míře odrážejí principy kompenzace, redistribuce a motivace. Praha má obecně přístup k vyšším prostředkům na obyvatele v porovnání se samosprávami v ostatních krajích. V porovnání k HDP je však vidět, že v systému financování samospráv je uplatněn i redistribuční princip. Pro detailnější porovnání jednotlivých příjmů může sloužit graf 9 níže, který porovnává příjmy na obyvatele mezi Prahou a ostatními samosprávami. Jak je patrné, Praha v přepočtu na obyvatele získává více z RUD a o něco méně než ostatní kraje prostřednictvím transferů a výnosů z majetku a vlastní činnosti. Celkově je však rozpočet Prahy na obyvatele o třetinu vyšší než u samospráv v jiných krajích. (Srovnání po jednotlivých krajích ve vyjádření na obyvatele, absolutně i v podílech, je dostupné v příloze).

Dále je v grafu 9, který zobrazuje také podíly zdrojů samospráv v Praze a ostatních krajích, vidět, že Praha má relativně nižší podíl příjmů pocházejících z daně z nemovitosti. Důvodem pro obecně malý podíl daně z nemovitosti na příjmech samospráv v Česku může být spoléhání se na poměrně štědrý přiděl prostředků z jiných daní prostřednictvím RUD. V souladu s touto logikou má Praha, která má větší příjem z RUD než jiné české samosprávy, ještě o něco menší podíl příjmů z daně z nemovitosti, než je průměr v jiných samosprávách²⁶.

Protože je ale nízká míra majetkových daní problémem nejen Prahy, ale celé republiky, věnujeme se tomuto tématu více ve třetí části, která porovnává systém lokálních financí s ostatními zeměmi v EU.

26 /
Münich, D., & Münich, J. (2024).
Tajemný RUD: Mechanismy
a motivace. Praha: EDUin, o. p.
s. Dostupné na: <https://www.eduin.cz/app/uploads/2024/11/Tajemny-RUD-FinalniVerze.pdf>

GRAF 9 / **PŘÍJMY PRAHY A OSTATNÍCH SAMOSPRÁV: OBJEM NA OBYVATELE V KČ A PODÍL ZDROJŮ V % (2024)**

Zdroj dat: MONITOR a vlastní úprava těchto dat (2025)

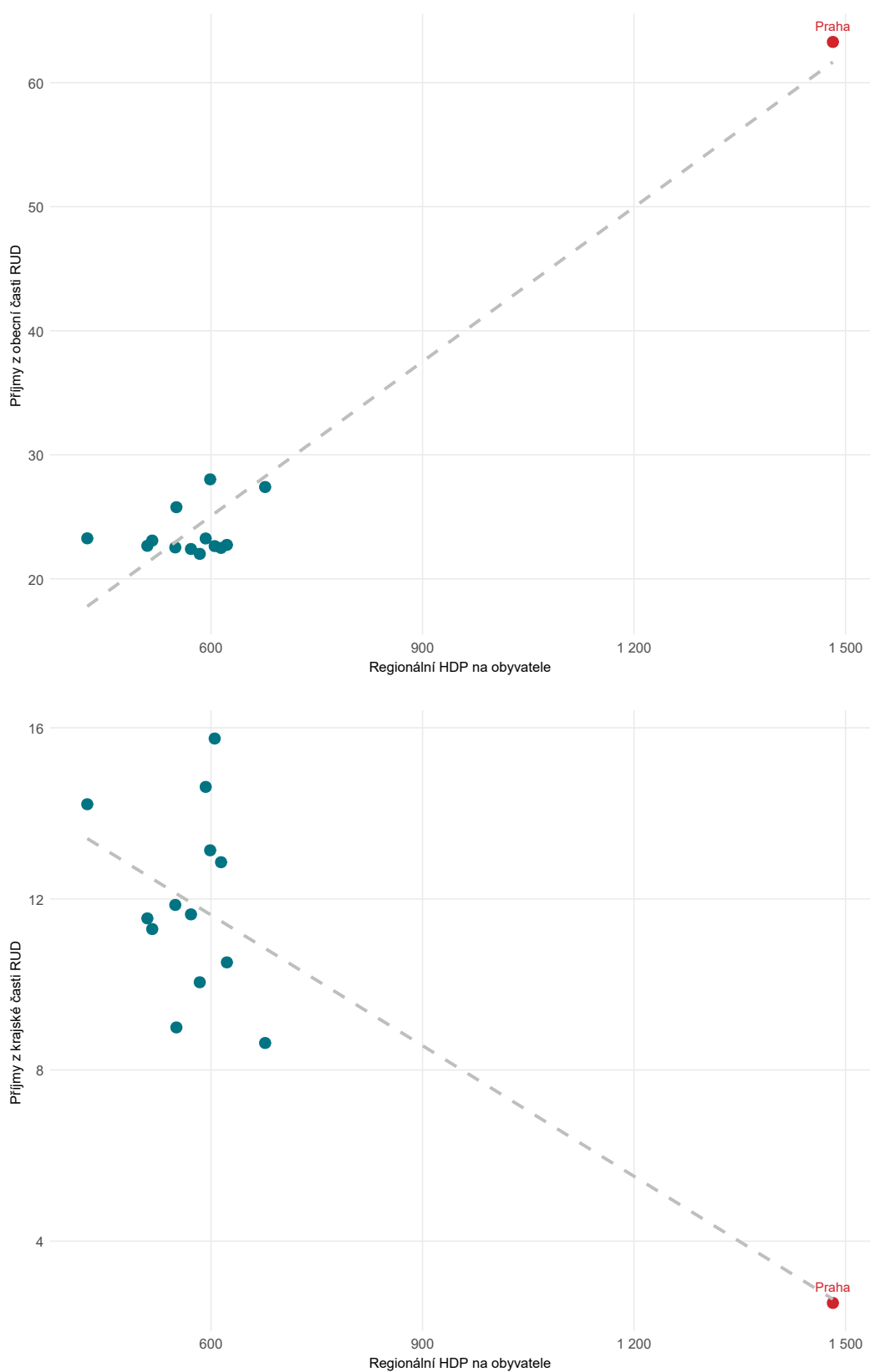
2.4.1 JAK FUNGUJE A JAKOU ROLI HRAJE ROZPOČTOVÉ URČENÍ DANÍ (RUD)

Rozpočtové určení daní stanovuje, jak se samosprávám přerozdělují vybrané daně, jako je daň z příjmů, daň z přidané hodnoty a daň z nemovitých věcí, mezi stát, kraje a obce. Takto bylo v ČR v roce 2024 rozděleno obcím a krajům přibližně 21 % příjmů státního rozpočtu. Pravidla a parametry, podle kterých jsou prostředky RUD přerozdělovány mezi obce a kraje, jsou výsledkem složitých politických vyjednávání mezi jednotlivými aktéry. Odůvodnění nastavení RUD lze vnímat na škále od zásluhového, kdy kraje a obce, které produkují více HDP, dostávají také větší podíl finančních prostředků, až po přerozdělovací (redistribuční), kdy je cílem přerozdělit finanční prostředky mezi samosprávy a vyrovnávat rozdíly v jejich finanční kapacitě na obyvatele.

Obecný RUD sleduje dominantně logiku potřeb, tedy kompenzace a částečné redistribuce: ve výpočtu příjmů obcí hrají důležitou roli počet obyvatel a počet žáků ve školách. Kromě koeficientu počtu žáků však vzorec nijak nerozlišuje například věkovou ani socioekonomickou skladbu obyvatelstva v obcích. Nastavení mechanismu však přiznává větším obcím více prostředků na obyvatele než menším, přičemž nejvíce peněz na obyvatele získávají z RUD Praha a další tři největší česká města.²⁷ RUD také přerozděluje malou část daně z příjmu (konkrétně 1,5 % výnosu daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti) podle počtu zaměstnanců v jednotlivých obcích. Tento aspekt RUD se tedy řídí principem kompenzace (s počtem zaměstnanců v území rostou náklady veřejného sektoru) a částečně motivace (pokud obec přiláká zaměstnavatele, mírně si tím zvýší příjmy). Tato složka je však naprosto zanedbatelná, a nemá potenciál ovlivňovat chování samospráv – většinou jsou výdaje samosprávy na infrastrukturu zaměstnavatele výrazně vyšší než příjmy samosprávy. RUD ale po poslední větší reformě z roku 2012 neobsahuje čistě motivační prvek, díky němuž by obec např. získala podíl daní z příjmů vybraných na jejím území, jako tomu bylo před reformou.

27 / Komárek, J. a Prokop, D., Ph.D., et al., 2025. Chytřejší zdanění nemovitostí [PDF]. PAQ Research, 3. dubna. Dostupné z: https://www.paqresearch.cz/content/files/2025/04/PAQ_Nemovitosti_Studie.pdf

GRAF 10 / **PŘÍJMY Z OBECNÍ A KRAJSKÉ ČÁSTI RUD NA OBYVATELE: VZTAH S HDP NA OBYVATELE (TIS. KČ), PRAHA A OSTATNÍ KRAJE (2024)**

Zdroj dat: MONITOR a vlastní úprava těchto dat (2025)

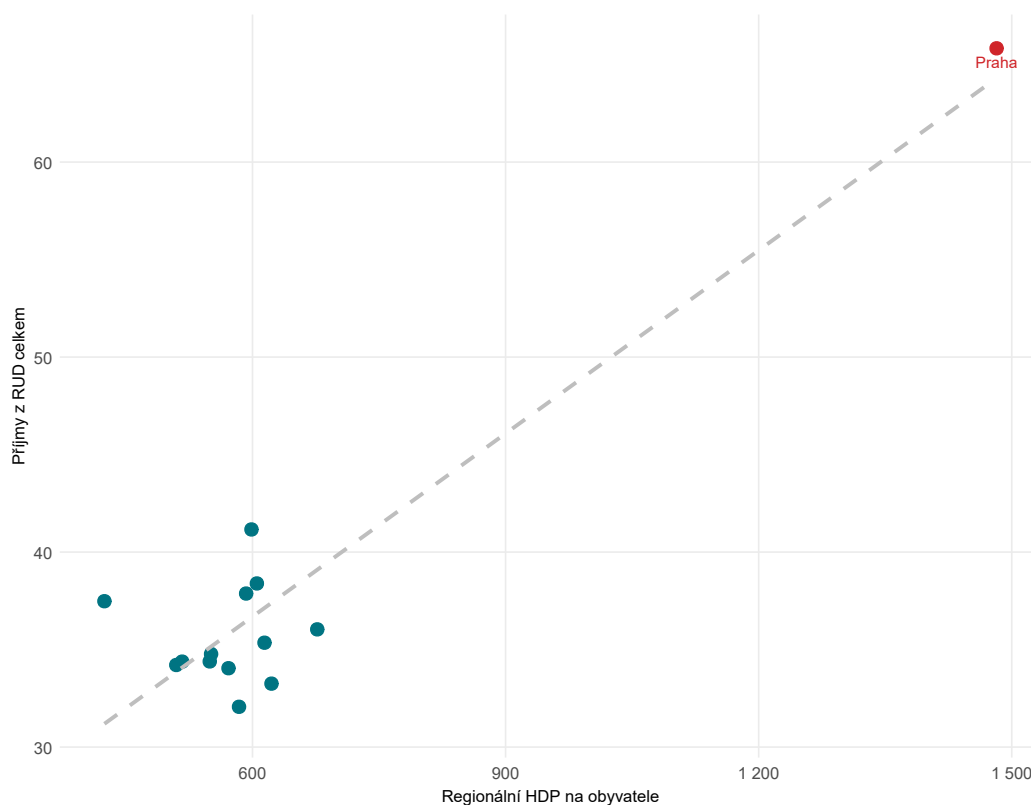
Mechanismus RUD pro kraje přerozděluje prostředky pomocí fixně daných podílů jednotlivých krajů, které byly nastaveny začátkem tisíciletí a od té doby se neměnily. Po novele zákona o rozpočtovém určení daní v roce 2024 by se krajský RUD měl alokovat na základě souboru kritérií, mezi nimiž mají největší váhu počet obyvatel kraje, počet kilometrů silnic II. a III. třídy a rozloha kraje. Reforma krajského RUD navržená vládou v roce 2024²⁸ by pro Prahu znamenala snížení příjmů – do roku 2024 dostávala Praha z krajského RUD pevný podíl 3,18 %, po uplatnění všech změn novely by dostávala 2,20 %. Novela zákona o RUD, která nastavuje nové parametry přerozdělení výnosů z daní, prošla vládou v roce 2024, poslanci ji ale dosud neschválili.

Jak je patrné z grafu 10, Praha dostává z obecní části RUD výrazně vyšší finanční prostředky na obyvatele (63 tis. Kč) v porovnání s průměrným příjmem na obyvatele samospráv v ostatních krajích (24 tis. Kč). Ačkoli z krajské části RUD dostává méně (2,5 tis. Kč vs. 12 tis. Kč), po sečtení obou částí RUD dostává Praha v přepočtu na obyvatele 1,9krát více než průměrné obce a kraje v Česku (graf 11). I přes omezení používání HDP jako proxy ekonomické situace výsledky také naznačují, že RUD funguje minimálně pro Prahu v porovnání s ostatními samosprávami jako mechanismus, který přerozděluje prostředky od bohatých samospráv k chudším.

V současné debatě o spravedlivém přerozdělování sdílených daní mezi Prahou a ostatními samosprávami se kromě ideového základu přerozdělování daní (zásluhové/redistribuční) vyskytuje argument, že Praha dostává z RUD nejvíce a zároveň má na účtu naspořenou významnou částku, kterou neinvestuje. Vedení Prahy argumentuje plánovanými investicemi – dostavba městského okruhu, metro D či Vltavská filharmonie, na kterých se stát přímo nebude podílet, o čem město explicitně informoval. Praha si na ně musí tedy našetřit z vlastních zdrojů. Dalšími argumenty pro zvláštní pozici Prahy při přerozdělování RUD je její funkce hlavního města, která na sebe navazuje další výdaje, či počet denně dojíždějícího nebo neregistrovaného obyvatelstva, které RUD nezohledňuje.²⁹ Je otázkou, zda je současné nastavení financování strategických investic a výdajů spořením a ukládáním financí z RUD ideální variantou, a to i vzhledem k devalvací úspor inflací. Zvláště financování velkých investic má několik dalších možností, které jsou běžně v zahraničních městech využívány – účast státu, ať už přímo nebo prostřednictvím zvláštních transferů, případně zapojení soukromého kapitálu, například pomocí úvěrů nebo PPP projektů. Zadlužení obcí je však limitováno tzv. dluhovou brzdou – podle zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti nesmí výše dluhu obce překročit 60 % průměru jejích příjmů za poslední čtyři roky. Úprava systému veřejných financí samospráv, v tomto případě Prahy, ale i dalších měst a obcí, by v případě větší fiskální autonomie samospráv či většího zapojení státu do investic strategických nejen pro hlavní město, ale pro celou Českou republiku, eliminovala potřebu místních samospráv spořit a ukládat prostředky z RUD na spořicí účty v tak vysokých částkách, jaké můžeme aktuálně pozorovat.

28 /
Tisková zpráva Ministerstva financí (2024). Vláda schválila novelu zákona o rozpočtovém určení daní. Ministerstvo financí, 7. května 2024. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2024/vlada-schvalila-novelu-zakona-o-rozpocetovem-urceni-55747>

29 /
Juna, P. Praha hrozí kolapsem. Chce víc peněz, podle krajů jen neumí utrácet. Seznam Zprávy, 12. 4. 2024. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-finance-praha-hrozi-kolapsem-podle-kraju-ma-penez-dost-jen-neumi-utracet-249649>

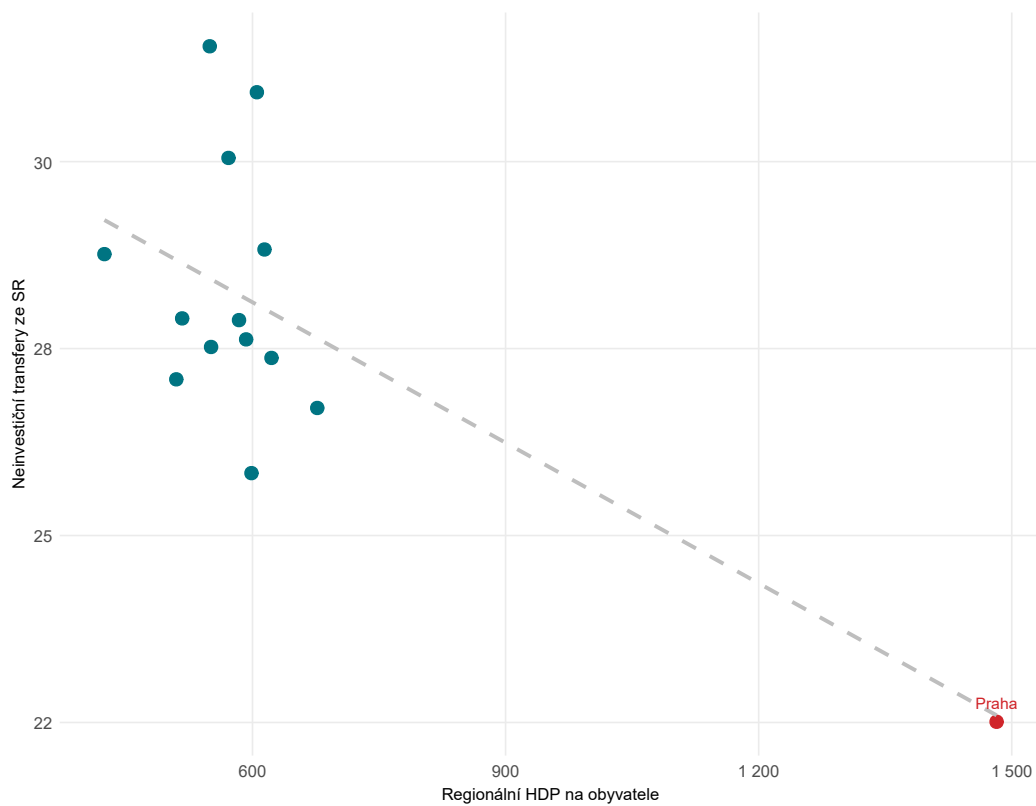
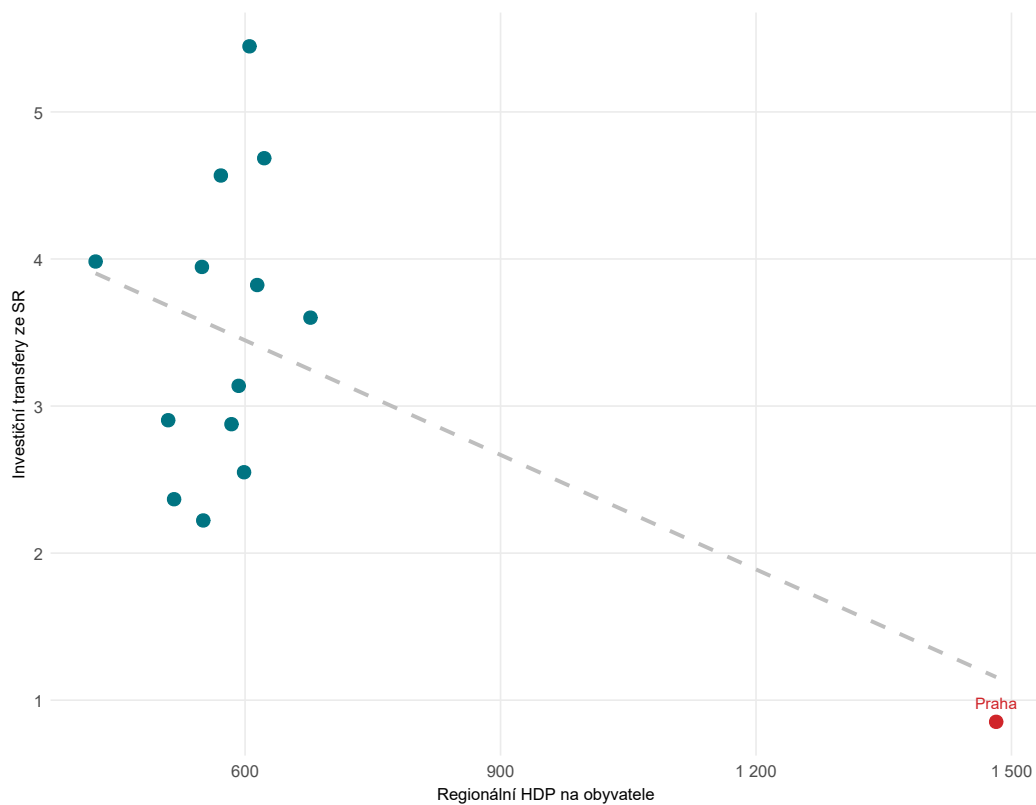
Zdroj dat: MONITOR, Finanční správa a vlastní úprava těchto dat (2025)

2.4.2 KDO A PROČ DOSTÁVÁ TRANSFERY ZE STÁTNIHO ROZPOČTU

Stát samosprávám převádí více či méně účelové a nárokové prostředky i mimo RUD, konkrétně formou investičních a neinvestičních transferů, přičemž neinvestiční transfery dominují. Velká část neinvestičních prostředků se váže ke specifickým veřejným službám jako například ke vzdělávání či sociálním službám. Jejich objem je určen potřebou odvozenou např. od počtu žáků. I proto Praha získává podobné objemy neinvestičních transferů na obyvatele jako samosprávy v jiných krajích (21,7 tis. Kč v Praze vs. 24,7 tis. Kč v jiných krajích).

Investiční prostředky jsou často účelové, „nenárokové“, tedy vázané na dotační programy a konkrétní projekty, o jejichž financování obec nebo kraj žádá stát. Navíc významný podíl investičních transferů od státu ve skutečnosti tvoří evropské fondy, na které Praha jako rozvinutý region často nemá nárok. Výsledkem je, že zatímco Praha získává z investičních transferů na obyvatele přibližně 0,9 tis. Kč, v ostatních krajích je průměr 3,5 tis. Kč. Celkově dostává hlavní město Praha z transferů o 5,6 tis. Kč ročně na osobu méně, než je průměr pro samosprávy v ostatních krajích.

GRAF 12 / TRANSFERY ZE STÁTNIHO ROZPOČTU NA OBYVATELE: VZTAH S HDP NA OBYVATELE (TIS. KČ),
PRAHA A OSTATNÍ KRAJE (2024)

Zdroj dat: MONITOR a vlastní úprava těchto dat (2025)

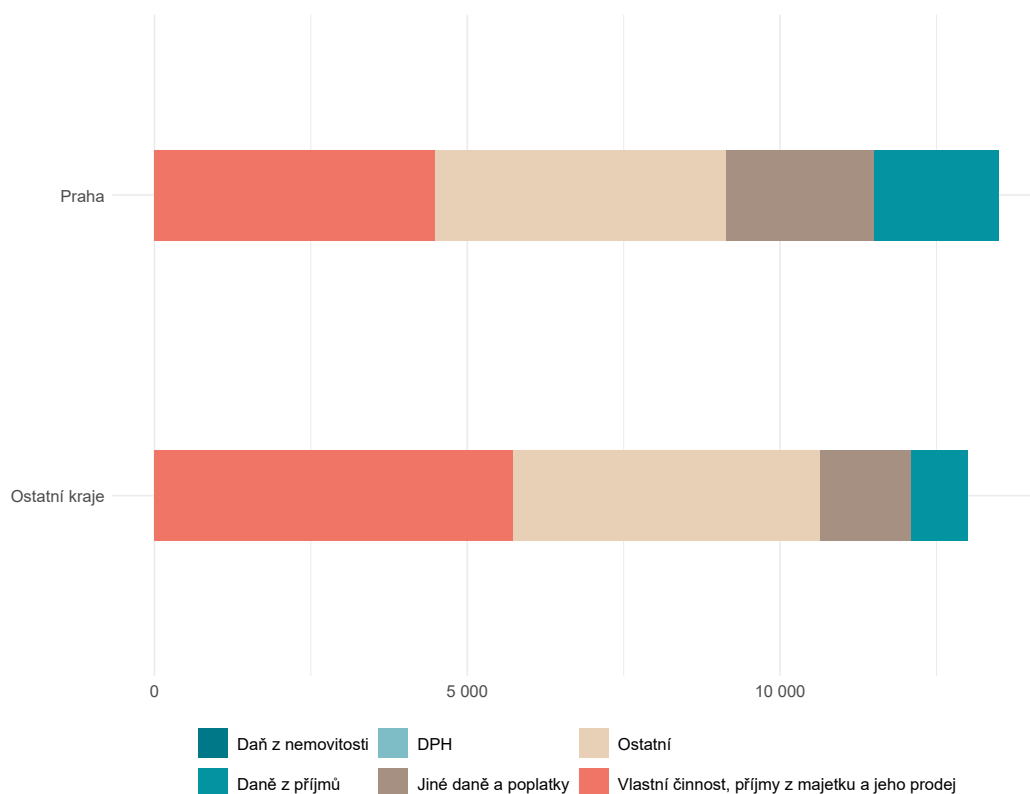
2.4.3 JAKÉ DALŠÍ ZDROJE MAJÍ SAMOSPRÁVY K DISPOZICI

Přestože se tato část analýzy zaměřila na příjmy samospráv ze státního rozpočtu, existuje část příjmů, na které nemají vliv RUD ani státní transfery a samospráva je získává jiným způsobem. Do této kategorie patří příjmy z pronájmu, z vlastní činnosti jako poskytování služeb, prodeje zboží, různé poplatky, sankce, splátky půjček, výnosy z finančního majetku či příjmy z prodeje majetku. Ukazuje se, že Praha má v porovnání s ostatními kraji na obyvatele o něco nižší příjmy v kategoriích: Vlastní činnost, příjmy z majetku a jeho prodej a Ostatní. O něco vyšší příjmy má naopak v kategoriích: Jiné daně a poplatky a Daně z příjmu. Celkově je ale výše ostatních příjmů (mimo RUD a státních transferů) na obyvatele v Praze srovnatelná s průměrem v ostatních krajích.³⁰

30 /

Pro čtenáře může být matoucí, že daňové příjmy, které patří do RUD, analyzujeme v části Ostatních příjmů, mimo RUD a transferů ze státního rozpočtu. V této části kapitoly analyzujeme jen ty příjmy z daní, které nepatří do RUD podle Metodiky portálu Ministerstva financí MONITOR. Jde převážně o zvláště účtované příjmy, které tvoří minimální podíl celkových příjmů těchto daní. V případě daně z příjmu, která tvoří podle grafu 13 jedinou materiálnější položku, jde o daň z příjmu právnických osob v případech, kdy poplatníkem je obec nebo kraj

GRAF 13 / **OSTATNÍ PŘÍJMY PRAHY A OSTATNÍCH SAMOSPRÁV: OBJEM NA OBYVATELE V KČ (2024)**

Zdroj dat: MONITOR a vlastní úprava těchto dat (2025)

2.5 Shrnutí závěrů 2. části

Praha má na jednoho obyvatele více financí než samosprávy (obce i kraje) v ostatních krajích. Zásadním zdrojem příjmů města je RUD, tedy mechanismus, který přerozděluje daňové příjmy mezi stát, kraje a obce, přičemž mezi obce se obecně přerozděluje více prostředků na obyvatele než mezi kraje. Pro vzorec rozdělení příjmů z daní mezi obce patří mezi nejdůležitější parametry počet obyvatel a počet žáků v obcích zřízovaných školách, RUD tedy sleduje logiku potřeb. Výsledkem je, že obecní RUD

má v Česku výrazně více redistribuční než motivační charakter. Jedinou a velmi malou motivační složkou vzorce pro přerozdělení obecního RUD je parametr počtu zaměstnanců v obci. Podle tohoto parametru se rozděluje 1,5 % celostátního hrubého výnosu daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti. Co se týká příjmů z obecního RUD, na jednoho obyvatele Prahy je tento příjem samosprávy více než 2,5krát vyšší, než je průměr v obcích v jiných krajích. Naopak Praha má podprůměrný příjem z obecního RUD na jednotku regionálního HDP. Mechanismus krajského RUD je sice jednodušší, protože každému kraji přiznává konstantní procento z celkových prostředků určených pro kraje, zároveň je tento způsob přerozdělování kritizován, protože není jasné, proč jsou koeficienty nastaveny právě takto a nesledují vývoj žádné z charakteristik kraje. Krajský mechanismus nicméně přerozděluje mnohem menší obnos prostředků ve srovnání s obecním RUD. Po sčítání krajské a obecní složky RUD má Praha na obyvatele téměř 2krát více prostředků než samosprávy v ostatních krajích. Naopak, pokud bychom vztáhli příjmy z RUD k regionálnímu HDP vyprodukovanému v jednotlivých krajích, příjmy z RUD tvoří v Praze přibližně 4,5 % regionálního HDP, zatímco průměr ostatních krajů je 6,3 %. S vědomím limitů HDP jako měřítka výkonu kraje, Praha dostává na jednotku HDP méně prostředků z RUD než ostatní kraje.

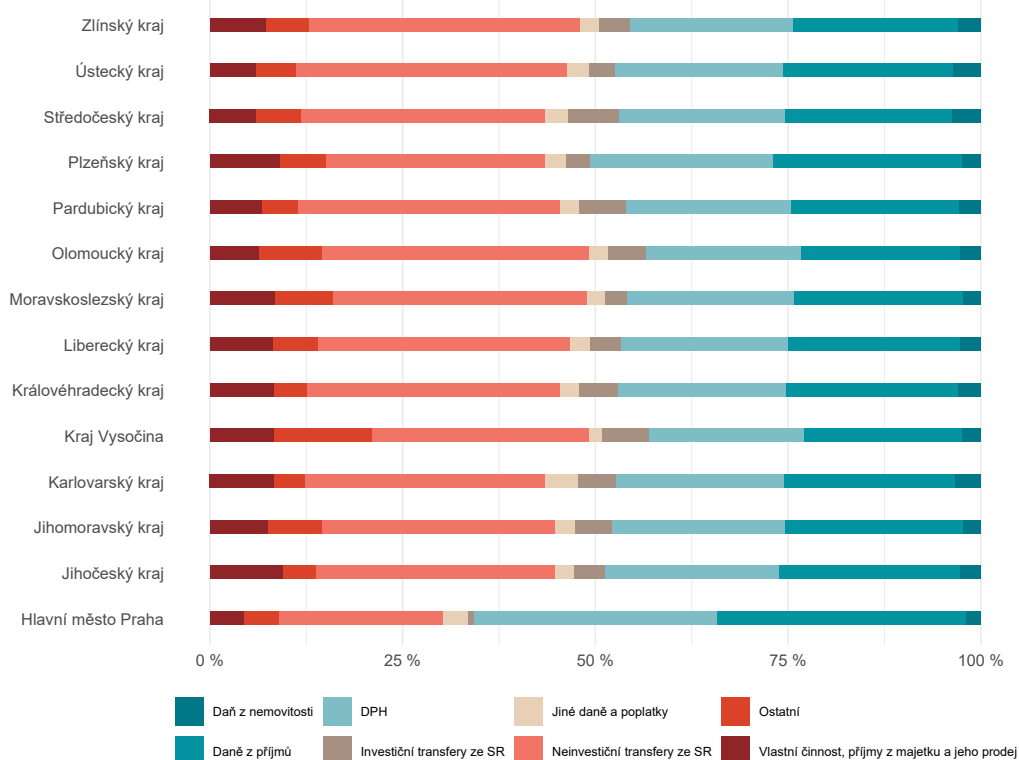
Praha má jako obec a kraj zároveň v systému samospráv zvláštní postavení a diskuse o spravedlivém nastavení je obtížná. Zastánci posílení motivačního charakteru RUD zdůrazňují, že při takovém nastavení RUD bude Praha jako motor a centrum Česka nepřímo podporovat i rozvoj ostatních regionů a výkonnější pražská ekonomika přinese více do RUD i pro ostatní kraje. Argumenty obhájců redistribuční povahy RUD jsou snížení stávajících ekonomických nerovností, podpora znevýhodněných regionů či sociální soudržnost mezi regiony. Obecně ale platí, že jeden systém může kombinovat oba prvky – motivační i redistribuční (viz část 3.4.1), což se v Česku neděje.

Dalším důležitým zdrojem financí pro samosprávy jsou transfery ze státního rozpočtu, které dělíme podle jejich povahy na investiční a neinvestiční. Praha dostává z obou typů transferů na osobu méně než samosprávy v ostatních krajích, což může být zapříčiněno nezpůsobilostí Prahy jako rozvinutého regionu čerpat mnohé evropské dotace. Zároveň Praha v současnosti z vlastních zdrojů financuje strategické investice využívané nejen obyvateli města, což v kontextu jiných zemí není pravidlem (viz kapitola 3.6). To by mohl být argument buď pro navýšení podílu státu na investicích města, nebo pro změnu cílení státních dotačních titulů.

Pokud jde o ostatní zdroje příjmů (kromě RUD a transferů ze státního rozpočtu), významnou roli hrají příjmy z vlastní činnosti. Rozdíly mezi Prahou a ostatními kraji však nejsou výrazné. Praha má o něco vyšší příjmy z daně z příjmů, kde jsou plátcí obce nebo kraje a příjem z jiných daní a poplatků na obyvatele než jiné kraje. Naopak ostatní kraje mají vyšší příjmy na obyvatele z vlastní činnosti a ostatních příjmů. Obecně představuje skupina Ostatních příjmů nejmenší podíl na příjmech samospráv.

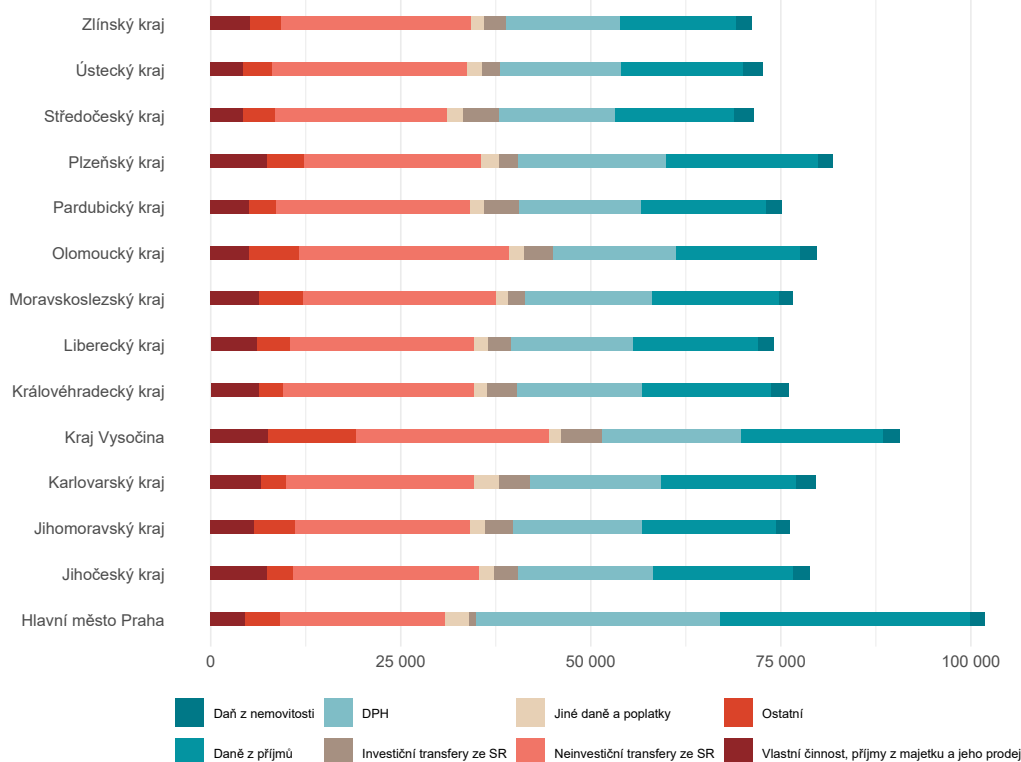
2.6 Příloha: detailní srovnání struktury příjmů samospráv

GRAF 14 / PŘÍJMY PRAHY A OSTATNÍCH SAMOSPRÁV: PODÍL JEDNOTLIVÝCH ZDROJŮ, PODLE KRAJE (2024)

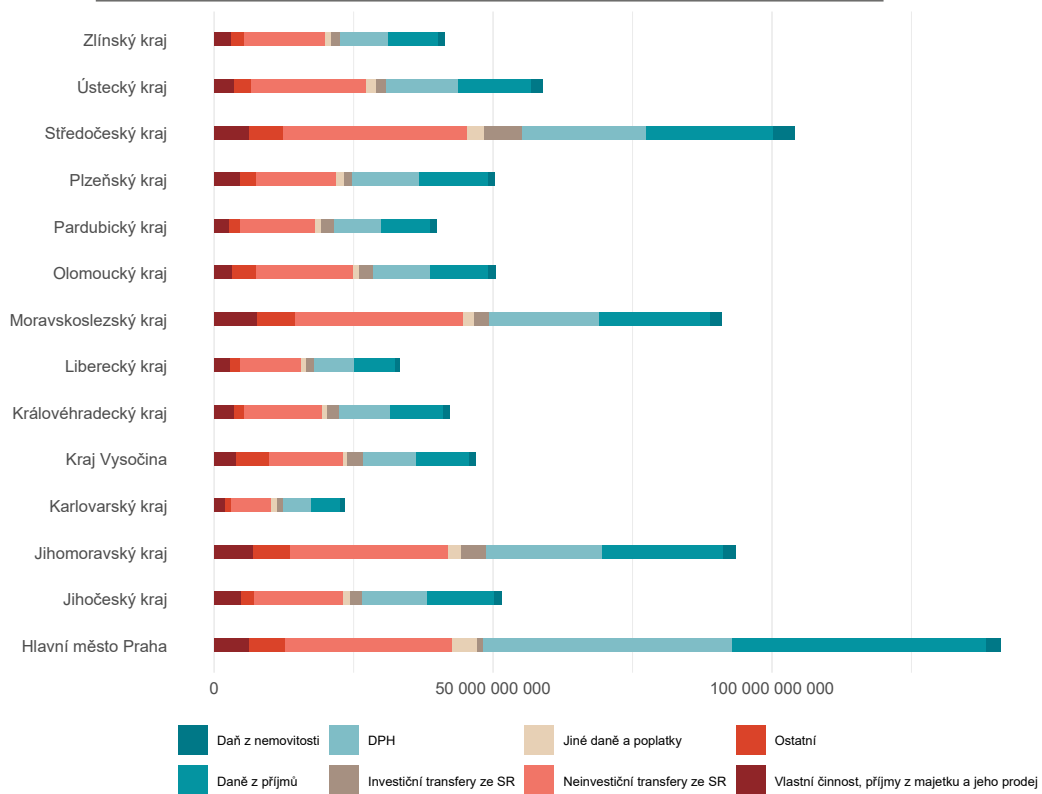
Zdroj dat: MONITOR a vlastní úprava těchto dat (2025)

GRAF 15 / PŘÍJMY PRAHY A OSTATNÍCH SAMOSPRÁV: OBJEM NA OBYVATELE V KČ, PODLE KRAJE (2024)

Zdroj dat: MONITOR a vlastní úprava těchto dat (2025)

GRAF 16 / **PŘÍJMY PRAHY A OSTATNÍCH SAMOSPRÁV: OBJEM V KČ, PODLE KRAJE (2024)**

Zdroj dat: MONITOR a vlastní úprava těchto dat (2025)

Jak fungují systémy veřejného a lokálního financování, kdo platí strategické dopravní stavby?

**Srovnání financování měst
a strategické dopravní infrastruktury**

3.1 Motivace a otázky

Tato kapitola shrnuje poznatky ze srovnání systémů místních veřejných financí v evropských zemích. Poznatky z tohoto srovnání pomáhají odpovědět na následující otázky vzešlé ze zadání studie:

- Jaká část celkových veřejných příjmů jednotlivých zemí připadá státní a nižší než státní úrovni v zemích Evropské unie?
- Jaké jsou hlavní zdroje financování samospráv³¹ v zemích Evropské unie (např. rozpočtové určení daní, dotace a transfery na konkrétní projekty, vlastní daně a poplatky atd.)?
- Kolik finančních prostředků na obyvatele mají místní samosprávy v jednotlivých zemích Evropské unie, resp. do jaké míry jsou veřejné zdroje decentralizovány?
- Jaká je míra daňové autonomie měst a obcí a jejich schopnost určovat nastavení daní a poplatků, případně zavádět nové v zemích Evropské unie?
- Jaký je poměr rozdělení veřejných výdajů mezi jednotlivé úrovně veřejné správy?
- Jaká je struktura výdajů místních samospráv v jednotlivých zemích Evropské unie?
- Jaké jsou trendy v systému místních financí v zemích Evropské unie?

31 /
Samosprávami v tomto textu
myslíme vždy jen územní
samosprávy (v České republice
kraje a obce)

Cílem je představit škálu fungujících systémů ve srovnávaných zemích, identifikovat případné společné vzorce a zasadit český systém veřejných financí samospráv do širšího evropského kontextu. Pro účely této kapitoly jsme proto výběr zúžili na členské státy Evropské unie.

Neaktualizovaná, původní část 3.6 se zabývá financováním strategických dopravních staveb na příkladu vybraných zahraničních velkoměst. Tato část pracuje s jiným vzorkem měst/zemí než aktualizované části 3.2 až 3.5, které pracují se zeměmi EU, přičemž hlavním kritériem zařazení města či země do vzorku je stavba strategické dopravní stavby v daném období. Tuto část doplňuje neaktualizovaná Příloha č. 1, která obsahuje 30 přehledových karet s detailními informacemi o jednotlivých městech.

3.2 Zdroje dat a metodika

Vycházíme primárně z následujících datových zdrojů:

- Eurostat:
  - Příjmy a výdaje vlády a hlavní agregáty v mil. € (2024) – datový kód: gov_10a_main³²,
  - Výdaje vládních institucí podle funkce v mil. € (COFOG) (2023) – datový kód: gov_10a_exp³³,
  - Hlavní daňové agregáty národních účtů v mil. € (2023) – datový kód: gov_10a_taxag³⁴,

32 /
Dostupné na: https://doi.org/10.2908/SDG_08_10

33 /
Dostupné na: <https://doi.org/10.2908/TPS00001>

34 /
OECD (2022), 2022 Synthesis Report World Observatory on Subnational Government Finance and Investment, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/b80a8cdb-en>, tabulka C.1. (strana 148)

- Reálný HDP na obyvatele, řetězené objemy v € na obyvatele (2024) – datový kód: sdg_08_10³⁵,
- Populace 1. ledna (2023, 2024) – datový kód: tps00001³⁶.

35 /
Dostupné na: https://doi.org/10.2908/GOV_10A_MAIN

36 /
Dostupné na: https://doi.org/10.2908/GOV_10A_EXP

37 /
Dostupné na: https://doi.org/10.2908/GOV_10A_TAXAG

Úpravy dat a postup:

- Sektorové členění veřejných výdajů/příjmů vychází z ESA 2010. Pro analýzu používáme sektory:
  - centrální vláda (central government, S1311),
  - federální vláda (state government, S1312),
  - samospráva (local government, S1313).

Sektor sociálního zabezpečení (social security funds, S1314) nebyl v analýze použit. Pro účel porovnání velikosti jednotlivých sektorů počítáme celkové veřejné výdaje/příjmy jako součet výdajů/příjmů centrální vlády, federální vlády (v zemích, které tento sektor mají) a samospráv.

- Kategorie veřejných příjmů byly vytvořeny podle klasifikace OECD³⁷:

TAB 3 / KLÍČ PRO ZAŘAZENÍ PŘÍJMU DO KATEGORIE PŘÍJMŮ PODLE OECD

KATEGORIE	ZAHRNUTÉ POLOŽKY (KÓD NÁRODNÍHO ÚČTU PODLE ESA 2010)
DANĚ	Daně z produkce a dovozu (D2REC) Běžné daně z příjmu, majetku atd. (D5REC) Kapitálové daně (D91REC)
MAJETKOVÉ DANĚ	Daně z pozemků, budov a jiných staveb (D29A) Běžné daně z majetku (D59A)
TRANSFERY	Ostatní běžné transfery (D7REC) Investiční granty a další kapitálové transfery (D92_D99REC) Ostatní dotace na produkci (D3REC)
POPLATKY	Tržní produkce, produkce pro vlastní konečné užití a platby za netržní produkci (P11_P12_P131)
KAPITÁL A MAJETEK	Úroky (D4REC)
OSTATNÍ PŘÍJMY	Čistě sociální příspěvky (D61REC)

- Kategorii kapitálových výdajů tvoří účet Kapitálové transfery D9PAY.
- Kategorie výdajů podle funkce vycházejí z COFOG (Classification of the Functions of Government) – mezinárodní klasifikace veřejných výdajů, která rozděluje vládní výdaje do deseti hlavních kategorií.

Po technické stránce proběhla analýza dat v software R reprodukovatelným způsobem od stažení hrubých dat po produkci výsledných grafů. Veškerý kód je dostupný na vyžádání.

Poznámka: Tato kapitola v původním vydání spoléhala na data shromážděná v projektu OECD a UCLG „World Observatory on Subnational Government Finance and Investment“. Jelikož poslední zveřejněná data (edice 2022) v rámci tohoto projektu se vážou k roku 2019 a 2020, rozhodli jsme se v aktualizaci pracovat s aktuálnějšími daty z Eurostatu (dostupné údaje za roky 2023 a 2024).

3.3 Struktura financí samospráv

V kapitole popisujeme na základě dat Eurostatu skladbu příjmů a výdajů samospráv a roli financí samospráv ve fiskálních systémech srovnávaných zemí.

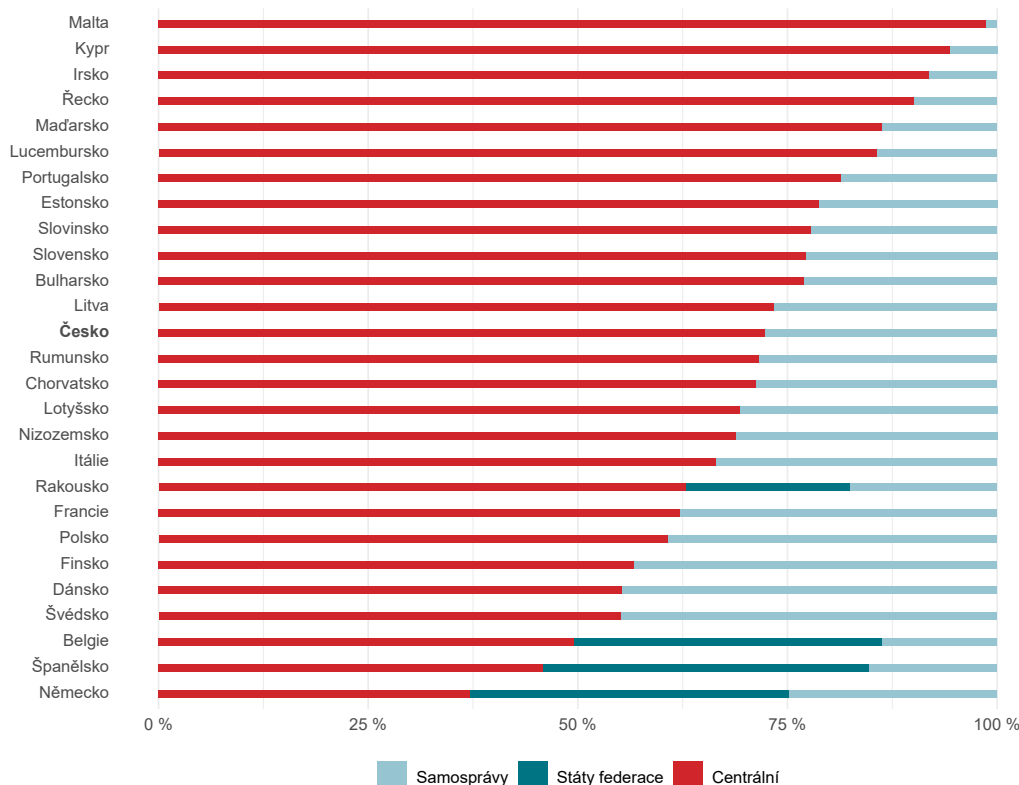
3.3.1 ČLENĚNÍ VEŘEJNÝCH PŘÍJMŮ

Evropské země se značně liší v míře decentralizace veřejných příjmů, tj. kolik prostředků z celkových veřejných příjmů dostanou do rozpočtu instituce na nižší než centrální úrovni (čím více podílu příjmu centrální vlády, tím méně decentralizovaná země). Podíl centrálních vládních příjmů na celkových veřejných příjmech se pohybuje od téměř 100 % na Maltě a Kypru po přibližně 37 % v Německu (viz graf 17).

Federální státy a kvazi federální Španělsko tak společně se severskými státy (Dánsko, Švédsko, Finsko) představují země, kde centrální úroveň správy tvoří nejmenší podíl na celkových veřejných příjmech. Podle OECD (2022) existuje vztah mezi decentralizací veřejných příjmů a úrovní příjmů: nejvíce decentralizované země patří v naprosté většině do skupiny zemí s vysokými příjmy, zatímco nejméně decentralizované patří do skupiny zemí s nízkými příjmy.³⁸ Podíl centrálních vládních příjmů na celkových veřejných příjmech v České republice činí přibližně 72 %. Ve vzorku zemí EU, kde je průměr tohoto indikátoru 71 %, se Česká republika z hlediska decentralizace veřejných příjmů pohybuje velmi blízko průměru.

38 /
OECD (2022), 2022 Synthesis
Report World Observatory on
Subnational Government Finance
and Investment, OECD Publishing,
Paris, [https://doi.org/10.1787/
b80a8cdb-en](https://doi.org/10.1787/b80a8cdb-en)

GRAF 17 / VEŘEJNÉ PŘÍJMY PODLE ÚROVNÍ VLÁDY (2024)

Zdroj dat: Eurostat (2025)

3.3.2 SKLADBA A VÝŠE PŘÍJMŮ SAMOSPRÁV

Příjmy samospráv v rámci naší analýzy členíme (v souladu s OECD) do pěti kategorií: daňové příjmy, příjmy z transferů, příjmy z poplatků, příjmy z kapitálu a majetku a ostatní příjmy. Nejvýznamnější podíl (cca 86 %) na příjmech samospráv má ve všech zkoumaných státech kombinace daňových příjmů a transferů. Právě poměr těchto dvou kategorií pak tvoří hlavní rozdíly mezi příjmy samospráv v jednotlivých státech. Vysoký podíl daňových příjmů vypovídá o určité míře autonomie příjmů ve srovnání s dotačním financováním pomocí transferů, ale není to ukazatel daňové autonomie (viz část 3.4.1). Daňové příjmy totiž mohou zahrnovat jak sdílené daně, tak daně z vlastních zdrojů v zemích s různými daňovými pravomocemi a úrovněmi daňové autonomie. V měřítku evropských zemí se Česká republika s přibližně 4 % daňových příjmů na příjmech samospráv řadí mezi země s velmi nízkým podílem daní na příjmech samospráv a zároveň je považována za zemi s nízkou mírou daňové autonomie. Velká část příjmů územních samospráv v České republice totiž pochází z rozpočtového určení daní (RUD), což sice je příjem z daní, ale vzhledem k nemožnosti samospráv ovlivnit jeho objem propisující se do příjmové části rozpočtů samospráv je podle kategorizace OECD zařazen do kategorie transferů.³⁹

39 / Výraznou změnu oproti stavu zachycenému v původní publikaci *Chudé město pražské? (kde v příjmu samospráv v Česku v roce 2016 hrály mnohem větší roli daňové příjmy)* zapříčinila pravděpodobně změna účtování příjmů z RUD z daní na transfery, žádná jiná zásadní reforma financování samospráv v ČR se od času vydání původní publikace neudála

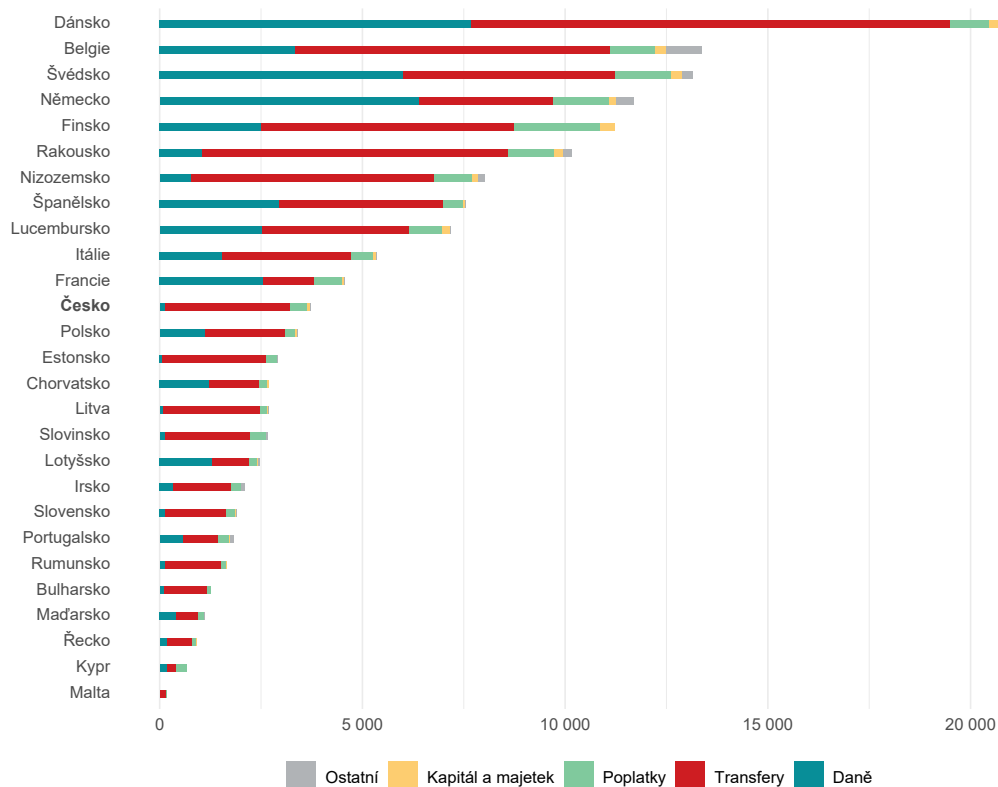
GRAF 18 / VEŘEJNÉ PŘÍJMY INSTITUCÍ NA NIŽŠÍ NEŽ CELOSTÁTNÍ ÚROVNI PODLE KATEGORIÍ
JAKO % Z CELKOVÝCH PŘÍJMŮ (2024)

Zdroj dat: Eurostat (2025)

Podíváme-li se na zdroje příjmů místních samospráv v absolutních číslech na obyvatele (viz graf 19), zjistíme, že v zemích, kde mají místní samosprávy relativně nízké příjmy na obyvatele, jsou tyto příjmy často z velké části tvořeny transfery. Naopak v zemích s relativně vysokými příjmy na obyvatele není toto rozdělení jednoznačné – ve Švédsku, Německu a Francii se však zdroje místních samospráv o něco více opírají o daňové příjmy než o transfery. Česká republika s veřejnými příjmy samospráv ve výši 3 730 € na obyvatele zaostává za severními zeměmi a většinou západní Evropy, nechává však za sebou většinu zemí střední, východní a jihovýchodní Evropy. V Česku jsou rozpočty místních samospráv tvořeny ve velké míře transfery ve formě RUD.

GRAF 19 / VEŘEJNÉ PŘÍJMY INSTITUCÍ NA NIŽŠÍ NEŽ CELOSTÁTNÍ ÚROVNI PODLE KATEGORIÍ NA OBYVATELE (€) (2024)

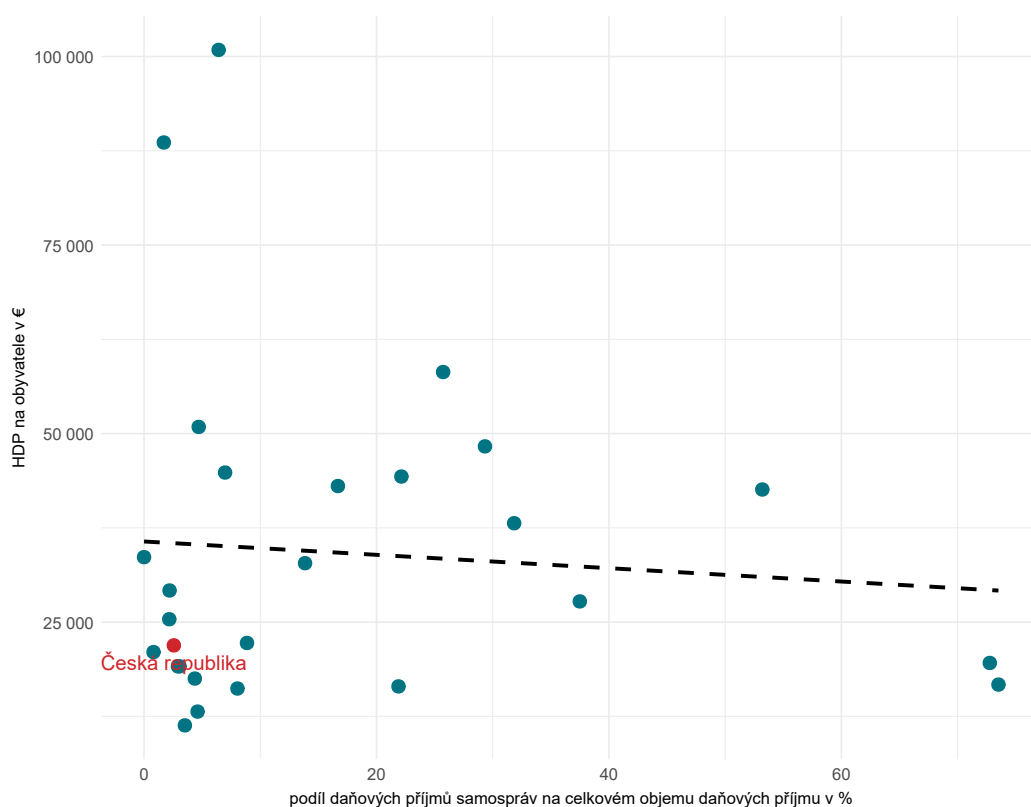

Zdroj dat: Eurostat (2025)

Podle OECD (2022) je podíl daňových příjmů na nižší než národní úrovni čtyřikrát vyšší v zemích s vysokými příjmy než v zemích s nízkými příjmy.⁴⁰ Z grafu 20 níže vyplývá, že v případě vysokopříjmového regionu EU tento vztah neplatí a mezi podílem lokálních daní na celkovém vybraném objemu a HDP na obyvatele neexistuje silná korelace.

40 / OECD (2022), 2022 Synthesis Report World Observatory on Subnational Government Finance and Investment, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/b80a8cdb-en>

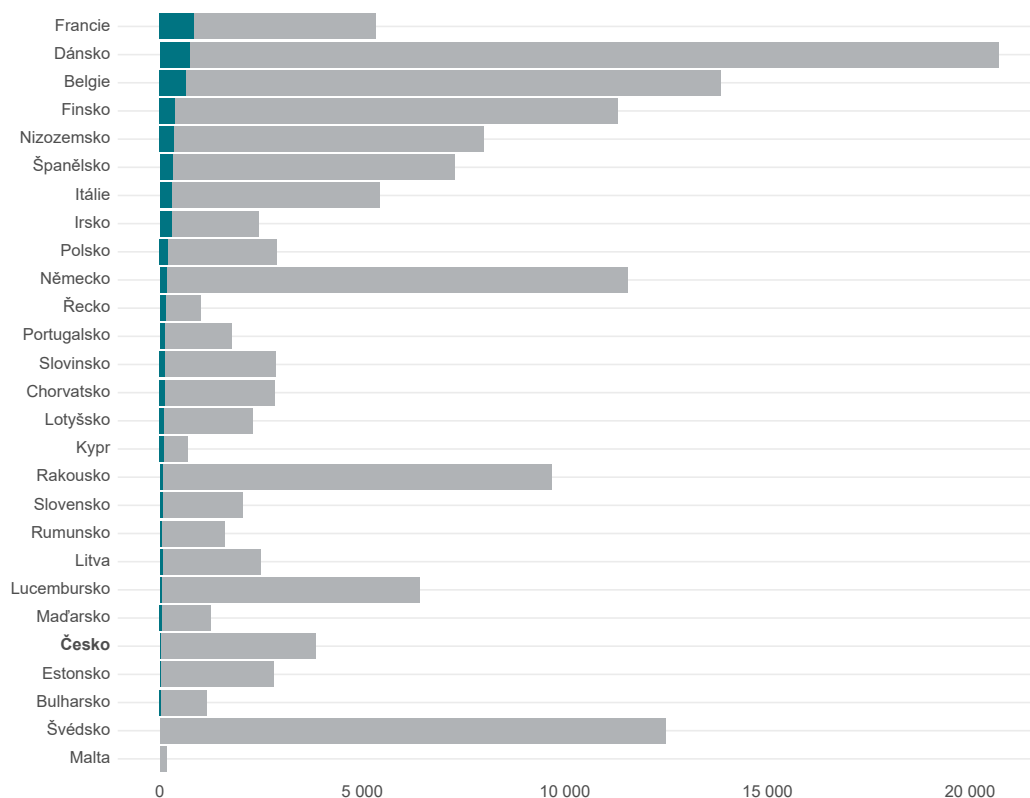
GRAF 20 / **POMĚR DAŇOVÝCH PŘÍJMŮ INSTITUCÍ NA NIŽŠÍ NEŽ CELOSTÁTNI ÚROVNI NA CELKOVÉM OBJEMU VYBRANÝCH DANÍ (%) A HDP NA OBYVATELE (€) (2024)**

Zdroj dat: Eurostat (2025)

Vlastní daní, kterou vybírají samosprávy ve všech státech, je daň z majetku. Její výnos a podíl na celkových daňových výnosech samospráv se napříč zkoumanými zeměmi značně liší. Výnos ani podíl majetkové daně přitom nelze jednoduše vysvětlit na základě geografické podobnosti ani výše celkových daňových příjmů samospráv států. Jak je vidět z grafu 21 níže, Česká republika patří mezi evropskými zeměmi k těm s nejnižší majetkovou daní na obyvatele.

GRAF 21 / MAJETKOVÉ DANĚ V PŘÍJMECH SAMOSPRÁV, NA OBYVATELE (€) (2023)

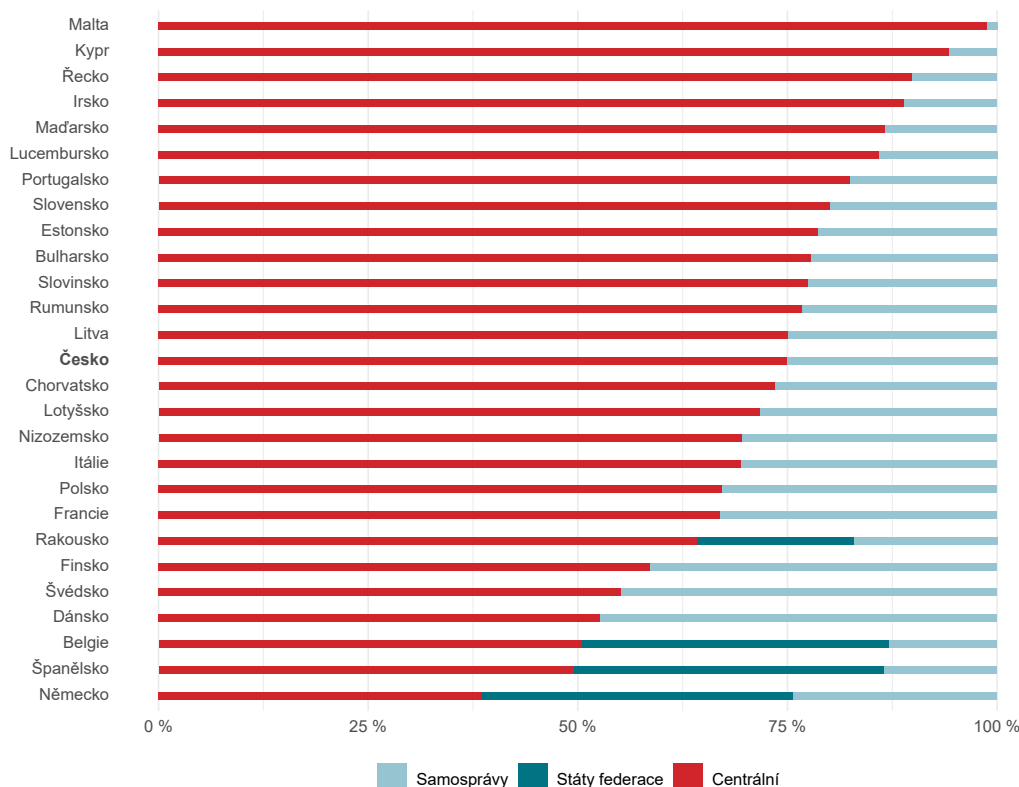

Zdroj dat: Eurostat (2025)

3.3.3 SKLADBA A VÝŠE VÝDAJŮ SAMOSPRÁV

Rozdělení veřejných výdajů mezi jednotlivé úrovně správy ve většině států odpovídá rozdělení veřejných příjmů – nejvíce decentralizované výdaje jsou zejména ve federálních státech, severských státech a ve Španělsku. Na opačném konci škály, s nejvíce centralizovanými výdaji, jsou země jihovýchodní Evropy a Balkánu, Malta, Irsko a Lucembursko. Česká republika, kde zhruba 75 % veřejných výdajů tvoří centrální výdaje, se na této škále řadí spíše k centralizovaným zemím. Ve vzorku zemí EU je průměr podílu centrální vlády na celkových výdajích cca 72 %.

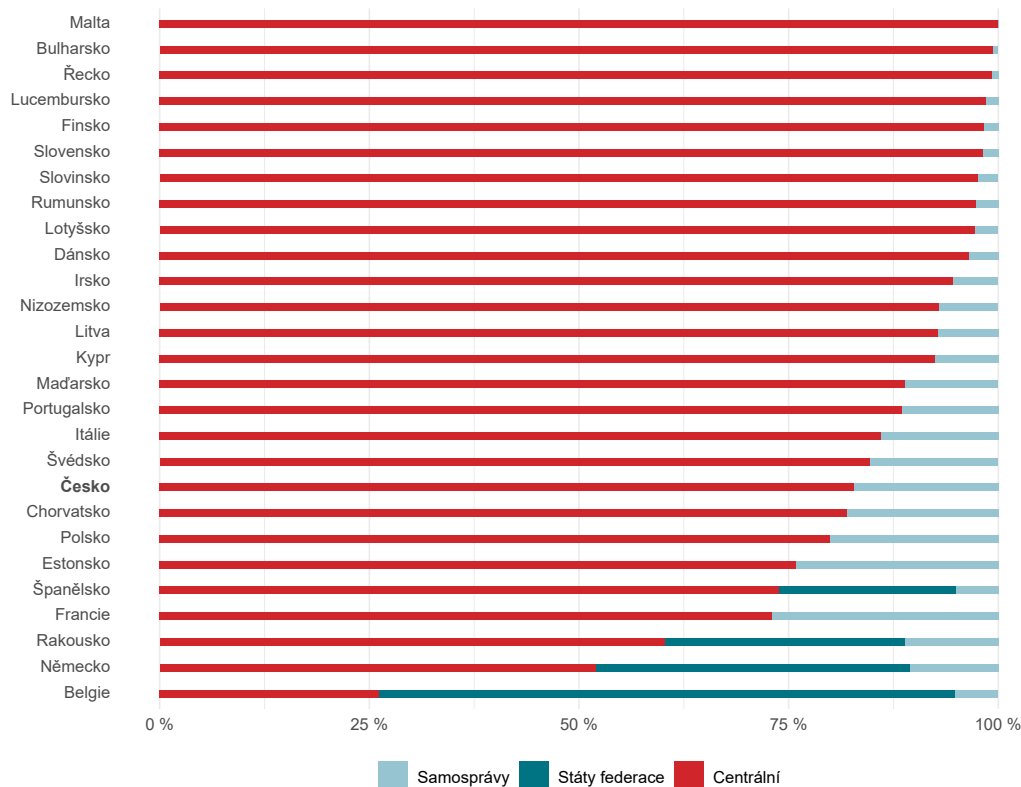
GRAF 22 / VEŘEJNÉ VÝDAJE PODLE ÚROVNÍ VLÁDY (2024)

Zdroj dat: Eurostat (2025)

Celkové výdaje samospráv se dají v zásadě rozdělit na výdaje běžné a kapitálové. Zatímco běžné výdaje se týkají provozních činností, kapitálové výdaje směřují například na modernizaci a rozšíření obecní infrastruktury. Výrazně odlišné v rozdělení celkových a kapitálových výdajů jsou například Belgie, Finsko a Dánsko. Belgie je v rámci kapitálových výdajů oproti výdajům celkovým více decentralizovaná. Kapitálové výdaje Finska a Dánska jsou naopak výrazně centralizovanější než celkové výdaje. Obecně lze konstatovat, že v EU jsou veřejné kapitálové výdaje mnohem centralizovanější než celkové veřejné výdaje (viz grafy č. 23 a 22). V praxi to znamená, že centrální vlády států EU se na financování významných veřejných investic v porovnání s přístupem České republiky podílejí podstatně více. V případě České republiky je pak poměr kapitálových výdajů územních samosprávných celků k celkovým kapitálovým výdajům o něco nižší než poměr celkových výdajů územních samosprávných celků k celkovým vládním výdajům (17 % vs. 25 %).

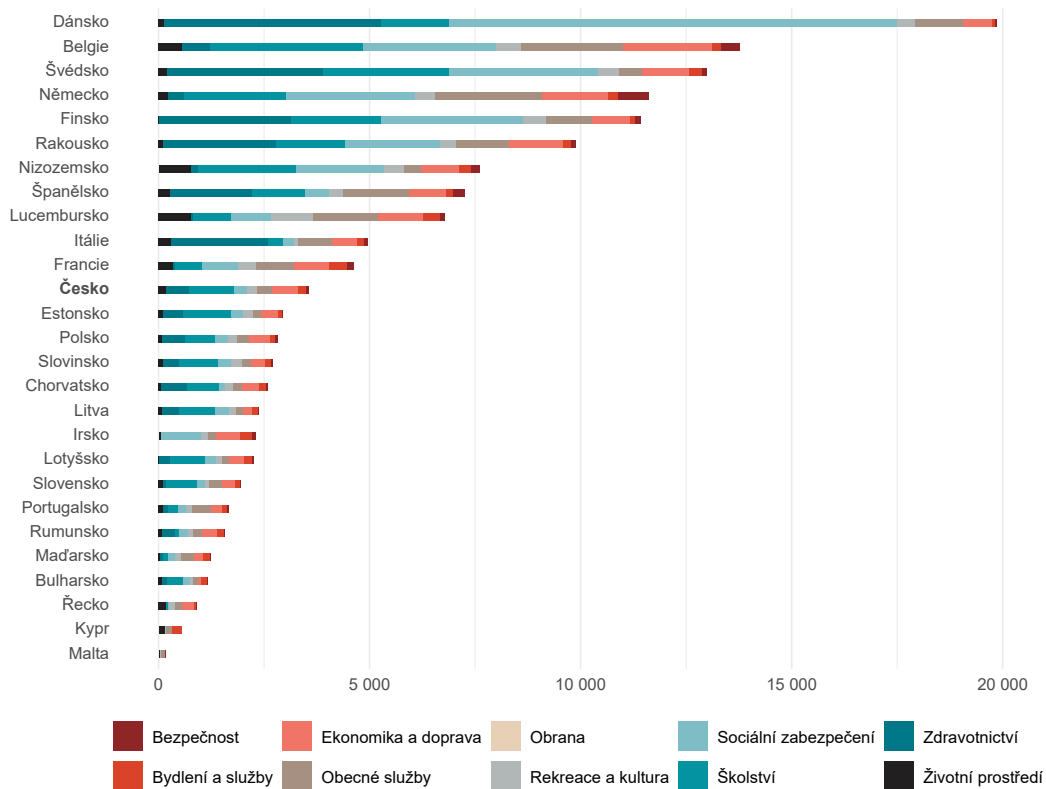
GRAF 23 / KAPITÁLOVÉ VÝDAJE PODLE ÚROVNÍ VLÁDY (2024)

Zdroj dat: Eurostat (2025)

Funkční klasifikace výdajů samospráv (viz graf 24) odráží kompetence, za které jsou zodpovědné. Největší rozdíly jsou patrné v oblastech zdravotnictví, školství, sociálního zabezpečení a v kategorii obecných služeb. V zemích s nejvyššími výdaji místních samospráv na obyvatele připadá velká část těchto výdajů na sociální zabezpečení, vzdělávání a v některých zemích, jako je Dánsko, Švédsko, Finsko a Rakousko, i na zdravotní péči. V České republice tvoří největší podíl výdajů obcí výdaje na vzdělávání (30 %), následují výdaje na infrastrukturu a ekonomický rozvoj (17 %) a výdaje na zdravotnictví (15 %).

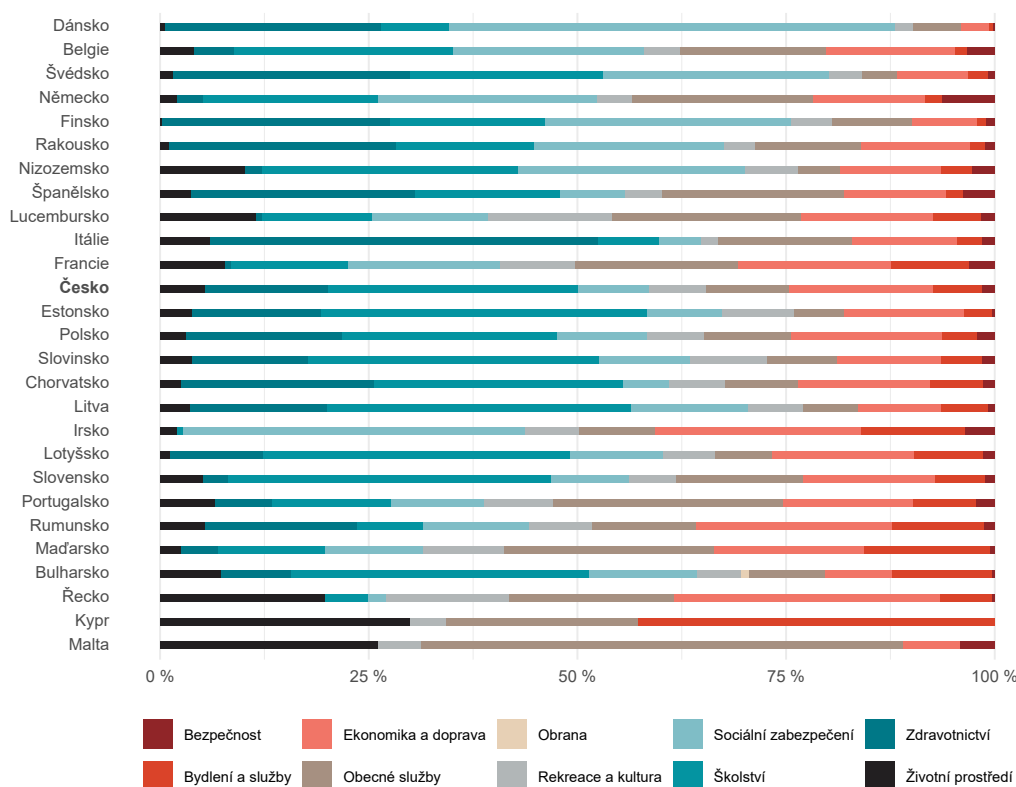
GRAF 24 / VÝDAJE SAMOSPRÁV PODLE FUNKCE, NA OBYVATELE (€) (2023)

Zdroj dat: Eurostat (2025)

V porovnání s ostatními zeměmi charakterizují samosprávy v České republice relativně vysoký podíl výdajů na školství a na ekonomiku a dopravu (v Česku tato kategorie znamená z velké části investice a náklady samospráv spojené s dopravou), a nízký podíl výdajů na sociální zabezpečení a zdravotnictví (viz graf 25).

GRAF 25 / **PODÍL VÝDAJŮ SAMOSPRÁV PODLE FUNKCE, NA OBYVATELE (2023)**

Zdroj dat: Eurostat (2025)

3.4 Vývoj a trendy v systému lokálních financí v zemích EU

Zatímco v předchozích částech jsme pracovali s kvantitativními fiskálními indikátory, v této části se zaměříme na evropský kontext lokálních financí a aktuální vývojové trendy. Důvodem je, že systémy a mechanismy financování obcí a regionů bývají často složité a samotné kvantitativní ukazatele nedokážou situaci vždy plně zachytit. První část se věnuje otázkám decentralizace, daňové autonomie a redistribuce v těchto systémech, zatímco druhá část analyzuje postavení velkých měst v rámci těchto struktur.

3.4.1 DECENTRALIZACE, DAŇOVÁ AUTONOMIE A REDISTRIBUCE

Zásadním parametrem lokálních finančních systémů je míra decentralizace. Podle OECD (2022) je decentralizace komplexní jev definovaný přenosem pravomocí, odpovědnosti a zdrojů z vlády na místní samosprávy. Finanční rozměr decentralizace by přitom měl odpovídat decentralizaci odpovědnosti na místní samosprávy; pokud tomu tak není, vzniká tzv. podfinancovaný mandát.⁴¹ Fiskální ukazatele decentralizace uvedené v předchozích kapitolách je však třeba interpretovat s vědomím jejich omezení (zejména s rozdílnou mírou daňové autonomie jednotlivých zemí) a pro úplný obrázek by měly být doplněny kvalitativní analýzou finančních systémů porovnávaných států. Například vysoký

41 / OECD (2022), 2022 Synthesis Report World Observatory on Subnational Government Finance and Investment, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/b80a8cdb-en>

podíl daňových příjmů odráží pouze částečně skutečnou úroveň daňové autonomie samosprávy, protože říká málo o tom, jakou volnost mají státní a místní orgány v rozhodování o daňovém základu a sazbách. A naopak vysoké výdaje místních samospráv znamenají autonomii pouze tehdy, pokud mají místní samosprávy možnost rozhodovat o směru a výši výdajů.⁴²

Podle OECD (2022), význam samospráv v zemích OECD a Evropské unie v posledních pěti desetiletích rostl, přičemž se hovoří o třech vlnách decentralizace:

- první vlna (70. až 90. léta 20. století): vytvoření nebo posílení autonomní místní úrovně, například ve Francii, Itálii, Španělsku a Spojeném království,
- druhá vlna (po finanční krizi v roce 2008): vytvoření nové samosprávné úrovně (např. Řecko) nebo sloučení stávajících samospráv (např. Francie, Norsko), přenesení nových pravomocí a fiskálních pravomocí na místní úroveň (např. Belgie) a posílení regionálních správních orgánů (např. Island, Irsko),
- třetí vlna (současnost): zřízení volené místní úrovně (Finsko), zlepšení mechanismů místní správy (Řecko), diskuse o rozvoji a posílení místní úrovně (Bulharsko, Portugalsko a Rumunsko).⁴³

Současně s rostoucím významem místní úrovně veřejné správy v mnohých zemích se uskutečnily některé reformy v opačném směru, a to omezením regionálních pravomocí (Dánsko a Maďarsko).

Ačkoli je pravda, že decentralizované země jsou také převážně zeměmi s vysokými příjmy, decentralizace sama o sobě není příčinou ani překážkou vysokých příjmů. Vliv na výši příjmů má spíše celkové nastavení systému veřejné správy od centrální až po místní úroveň. Pozitivní dopady decentralizace na demokracii, efektivitu a odpovědnost tak do značné míry závisí na koncepci systému. Výhodou decentralizace je, že umožňuje větší zapojení obyvatelstva do politického rozhodování a možnost navrhovat veřejné služby podle místních potřeb. Mezi rizika decentralizace naopak patří možný nedostatek kapacit veřejného sektoru na úrovních pod centrální úrovní, a to zejména při absenci decentralizace adekvátního množství veřejných financí současně s transferem kompetencí a ztráta úspor z rozsahu.⁴⁴ Kromě toho se v souvislosti s decentralizací často objevuje obava, že se tím prohloubí propast mezi chudšími a bohatšími regiony.

Vedle míry decentralizace je další důležitou charakteristikou fiskálního systému země, která s decentralizací úzce souvisí, míra přerozdělování zdrojů mezi regiony, tj. vztah mezi místně vybraným objemem daní a výsledným objemem příjmů obce. Daňové systémy zemí v této oblasti oscilují mezi principy přerozdělování a pobídkami pro místní samosprávy k přilákání ekonomické aktivity. Zatímco vysoká míra fiskální autonomie motivuje konkurenční chování mezi obcemi, různé vyrovnávací mechanismy jsou nástrojem ke snížení rozdílů ve fiskální kapacitě mezi obcemi. Německý fiskální systém je příkladem kombinace obou přístupů. Města mají právo stanovit daňové sazby místních daní z podnikání a daně z nemovitostí, které tvoří páteř jejich financování (podobnou autonomii ve stanovení daňové sazby mají i jiné evropské země, jako Švédsko a Francie). Zároveň je německý vyrovnávací

42 /
OECD. (2019). Making
Decentralisation Work:
A Handbook for Policy-Makers.
OECD Multi-level Governance
Studies. Paris: OECD Publishing.
<https://doi.org/10.1787/g2g9faa7-en>

43 /
OECD (2022), Regional
Governance in OECD Countries:
Trends, Typology and Tools, OECD
Multi-level Governance Studies,
OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/4d7c6483-en>

44 /
OECD. (2019). Making
Decentralisation Work:
A Handbook for Policy-Makers.
OECD Multi-level Governance
Studies. Paris: OECD Publishing.
<https://doi.org/10.1787/g2g9faa7-en>

mechanismus jedním z nejsilnějších v Evropě. Dvě hlavní kategorie dotací a vyrovnávacích mechanismů mezi spolkovými zeměmi jsou: (i) rozdělování podílu spolkových zemí na příjmech z DPH způsobem, který vyrovnává fiskální kapacitu spolkových zemí (tj. příplatky a odpočty na základě fiskální kapacity spolkových zemí), a (ii) vertikální vyrovnávání prostřednictvím dodatečných transferů nejchudším zemím, zejména do bývalého východního Německa. V rámci spolkových zemí se samostatný vyrovnávací mechanismus týká také obcí. Stejně jako mezi federací a spolkovými zeměmi je vyrovnávání v rámci spolkových zemí nejen vertikální, ale také horizontální, přičemž bohatší obce musí přispívat.⁴⁵ Výhodou tohoto systému s kombinací obou přístupů je, že motivuje samosprávy v rozvoji, čímž zvyšuje objem financí přerozdělovaný mezi další samosprávy.

Státy se liší také v tom, jak pravidla pro transfery vznikají, jak často jsou aktualizována a jak jsou přehledná. Mnohé státy vycházejí podobně jako ČR z legislativně ukotveného – a tedy politicky vyjednaného – vzorce (Rakousko, Itálie, Polsko, Slovensko). Jinde jde o politickou dohodu mezi obcemi a státem (Itálie, Estonsko). Příkladem nejvíce strukturovaného procesu je Finsko, kde do stanovování transferů vstupuje odborná komise sledující vývoj nákladové struktury veřejných služeb poskytovaných obcemi a částky (a tedy výše transferů) jsou přehodnocovány každý rok.

Finsko je i příkladem silně decentralizované země s vyrovnávacími mechanismy. Obce mají kontrolu nad svými příjmy prostřednictvím stanovení sazeb místních daní, které představují přibližně polovinu příjmů obcí. Sazbu obecní daně z příjmů si může každá obec stanovit v rámci plné autonomie. Daň z nemovitostí rovněž plyne do obecních rozpočtů a místní samosprávy si mohou stanovit sazbu v mezích stanovených zákonem. Finská vláda řídí vyrovnávací mechanismus, který převádí prostředky obcím, jež nejsou schopny získat potřebné zdroje na plnění úkolů stanovených zákonem. Vyrovnávací převody se provádějí, pokud odhadované daňové příjmy obce nedosahují 91,86 % celostátního průměru. Výše těchto transferů se určuje podle vzorce, který zohledňuje centrálně odhadované náklady na poskytování jednotlivých místních služeb, demografické faktory a hustotu obyvatelstva, zeměpisnou polohu (např. ostrovy, vzdálenost od hlavních hospodářských center) a míru nezaměstnanosti.⁴⁶

A jak je na tom Česká republika s mírou decentralizace a přerozdělování? Příjmy do rozpočtů místních samospráv jsou rozdělovány na základě poměrně složitého a neprůhledného vzorce, který (v případě obcí) zohledňuje počet obyvatel, velikost katastrálního území a počet dětí v mateřských a základních školách. Mechanismus rozpočtového určení daní (RUD) neposkytuje místním samosprávám žádnou pravomoc stanovovat vlastní daně, s výjimkou daně z nemovitosti. RUD obsahuje pouze minimální pobídky pro místní samosprávy k přilákání investic (tj. skrze parametr počtu zaměstnanců/zaměstnanek s místem výkonu práce v obci, který se však týká přerozdělování pouze 1,5 % celostátního hrubého výnosu z daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti). Příjmy obcí z RUD nejsou účelově vázány a obce s nimi mohou ve velmi širokém rozsahu nakládat podle vlastního rozhodnutí, potažmo rozhodnutí obecních zastupitelstev.

Mezi místními daněmi z vlastních zdrojů je obvykle jednou z nejdůležitějších daní z nemovitosti. Daň z nemovitosti je vybírána především na místní úrovni, tj. obcí, a má proto potenciál podpořit

45 / OECD (2022), 2022 Synthesis Report World Observatory on Subnational Government Finance and Investment, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/b80a8cdb-en>

/ Council of Europe – Congress of Local and Regional Authorities. (n.d.). Germany – Fiscal powers. In Division of Powers. <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Germany-Fiscal-Powers.aspx>

/ Thöne, M., & Butlerjahn, J. (2020). Municipal finances and municipal financial equalisation in Germany: Benefits for development cooperation (GIZ Sectoral and thematic policies, governance, democracy and rule of law sector). Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ). https://www.reformgestaltung.de/fileadmin/user_upload/Dokumente/GIZ_Standard_A4_hoch_EN_kommunFinanzausgl_web.pdf

46 / Council of Europe – Congress of Local and Regional Authorities. (n.d.). Finland – Fiscal powers. In Division of Powers. <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Finland-Fiscal-Powers.aspx>

daňovou autonomii. Podle OECD (2022) však zůstává potenciál této daně být významným lokálním zdrojem a zároveň nástrojem daňové autonomie nevyužitý ve více zemích (hlavně v těch nízkopříjmových).⁴⁷ To platí i pro Českou republiku. V porovnání s ostatními zeměmi EU je český výběr daně z nemovitých věcí velmi nízký (0,7 % vs. 2,5 % celkových daňových příjmů).⁴⁸

3.4.2 POZICE VELKÝCH MĚST V SYSTÉMU VEŘEJNÝCH FINANČÍ A KOOPERACE OBCÍ

Správa metropolí je v současné době předmětem horké debaty. V mnohých zemích mají velká města zvláštní organizaci pro správu metropole, kompetence a financování. Existuje pro to mnoho důvodů. Jedním z nich je, že populace metropolitních oblastí po celém světě rychle roste a staré struktury správy již nemusí být schopny tento růst zvládat. Také demografické změny v důsledku stárnutí populace a rostoucí migrace jsou obzvláště náročné pro města a jejich dopravní systémy. Zvláštní pozornost v městských oblastech si vyžadují i témata, jako jsou environmentální problémy, místní demokracie a zapojení občanů.⁴⁹ Dobře fungující metropolitní správa je jedním z důležitých faktorů pro úspěch měst, ale stávající administrativní hranice v metropolitních oblastech již nemusí stačit potřebám těchto širších regionů. Státy tento problém řeší prostřednictvím zvláštních pravomocí pro velká města nebo formou spolupráce mezi obcemi. Jednou z relativně běžných forem institucionální asymetrie, která funguje i v České republice, je, že hlavní město má status podobný regionální vládě.

Ve Francii mají zvláštní pravomoci, zdroje a strukturu řízení metropole nad 400 000 obyvatel a 3 největší z nich mají i zvláštní mezistupňovou strukturu řízení. Francie je také silným příkladem spolupráce mezi obcemi. Všechny obce, bez ohledu na jejich velikost nebo geografickou polohu, jsou v současné době zapojeny do seskupení, kterým obce předávají zdroje a kompetence, např. v oblasti hospodářského rozvoje, územního plánování, dopravy a bydlení. Tato seskupení obcí, která začala jako dobrovolná a v současnosti jsou již povinná, mají nárok na výraznou fiskální autonomii a v počátcích státní dotace, což obce povzbudilo k tomu, aby se do nich zapojily.⁵⁰

Ve Spojeném království existuje řada „dohod“ vlády s vybranými (většími) městy, jejichž cílem bylo přenést pravomoci a zdroje v určitých oblastech politiky (např. City Deals, Growth Deals a Devolution Deals). Smyslem této iniciativy je přesun pravomocí na města, a potřeba odklonit se od modelu „one-size-fits-all“ k individuálním dohodám s jednotlivými městy.⁵¹ Za pomoci těchto dohod města realizují vlastní strategie prostřednictvím investic do bydlení, dopravy, zaměstnanosti, dovedností a podpory podnikání. Některá města využila dohody k investicím do podpory pro nezaměstnané.

V České republice je v současnosti převažující formou spolupráce mezi obcemi institut dobrovolného svazku obcí (DSO). DSO jsou velmi různorodé co se týká počtu svých členů i své působnosti. V současné době dominují malé a jednoúčelové svazky, které vznikají z důvodu momentálních společných zájmů svých členů. Často se navíc po splnění svého účelu, např. vybudování kanalizace, stávají nefunkčními. Velkou slabinou současných DSO je i jejich nedostatečná finanční stabilita a často chybějící odborná/administrativní kapacita. Další platformou spolupráce

47 / OECD (2022), 2022 Synthesis Report World Observatory on Subnational Government Finance and Investment, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/b80a8cdb-en>

48 / Komárek, J. a Prokop, D., Ph.D., et al., 2025. Chytřejší zdanění nemovitostí [PDF]. PAQ Research, 3. dubna. Dostupné z: https://www.paqresearch.cz/content/files/2025/04/PAQ_Nemovitosti_Studie.pdf

49 / Broadbent, A., Slack, E., Bird, R. M. & Taylor, Z., 2015. The past, present, and future of city finance and governance. IMFG Forum No. 4. Institute on Municipal Finance and Governance, Munk School of Global Affairs, University of Toronto. Dostupné z: https://imfg.org/uploads/309/1633forumno_4_r3mar.13finalweb.pdf / Allain-Dupré, D., Chatry, I. & Moïsio, A., 2020. Asymmetric decentralisation: Trends, challenges and policy implications. OECD Regional Development Papers No. 10. Paris: OECD Publishing. Dostupné z: <https://dx.doi.org/10.1787/0898887a-en>

50 / Demazière, C., 2021. Exploring the creation of the metropolitan city-region government: the cases of England, France and Italy. European Planning Studies, 29(11), pp.2038–2055. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/09654313.2021.1923666>

51 / Ward, M. (2024). City Deals (Briefing No. SN07158). House of Commons Library. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN07158/SN07158.pdf>

mezi obcemi na dobrovolné bázi jsou společenství obcí (SO), která na rozdíl od DSO disponují unikátními pravomocemi či sdílenými úředníky/úřednicemi. Tato dobrovolná sdružení však zatím nejsou systematicky motivována finančními příspěvky nad rámec dobrovolných prostředků z kraje nebo dotací. Další nevýhodou SO je, že obec může patřit pouze do jednoho takového seskupení a pouze v rámci svého vlastního ORP. Přestože se v České republice vede debata o využití těchto platforem pro hlubší a trvalejší sdílení kompetencí i financí (například na velké společné investiční projekty či územní plánování), spolupráce obcí podobná zmíněným příkladům v zahraničí je zatím spíše hudbou budoucnosti.⁵² Potřebu debaty o spolupráci mezi obcemi dobře ilustruje zejména fakt, že Česká republika je, co se týká počtu obcí, extrémně rozdrobená a průměrný počet obyvatel v nich činí 1 736⁵³, což je nejnižší číslo v Evropské unii. Co se týká velkých měst, v Česku jim zatím chybí zvláštní postavení a kompetence, které užívají velká města v zahraničí. Změnit tento stav má za cíl iniciativa CityDeal, která sdružuje větší města v jejich požadavcích na větší samostatnost v rozhodování, plánování a nastavení pravidel rozvoje.⁵⁴

52 /
Hesová, A. (2024). Ve společenství obcí dokážeme využít zdroje líp. Hospodářské noviny (sekce Proměny Česka). Dostupné z <https://archiv.hn.cz/c1-67342860-ve-spolecenstvi-obci-dokazeme-vyuzit-zdroje-lip>

53 /
KAPRÁL, A. (2024). Česko má nejmenší obce v EU, slučování ale obvykle odmítají. ČT24. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/regiony/cesko-ma-nejmensi-obce-v-eu-slucovani-ale-obvykle-odmitaji-350960>

54 /
<https://www.citydeal.cz/>

3.5 Shrnutí závěrů 3. části

Z hlediska rozdělení veřejných příjmů mezi centrální a lokální (samosprávnou) úroveň se Česká republika s podílem 72 % centrálních příjmů na celkových veřejných příjmech pohybuje zhruba v průměru zemí EU. Pokud jde o zdroje příjmů samospráv, v českém systému hrají zásadní roli transfery (systém RUD).

Podíl příjmů samospráv z daní je ve srovnání s ostatními zeměmi velmi malý, což indikuje jen minimální prostor pro české samosprávy nastavovat si parametry danění a rozhodovat tak o vlastních příjmech. Příjmy českých samospráv na obyvatele zaostávají za většinou zemí západní Evropy a severovýchodních zemí; v kontextu regionu střední a východní Evropy a Balkánu jsou však české samosprávy nejbohatší. Důležitým příjmem samospráv v Evropě jsou majetkové daně, které zahrnují například daně z nemovitostí. V Česku jsou tyto příjmy na obyvatele jedny z nejnižších v EU. Daně z nemovitostí tak představují nevyužitý potenciální příjem samospráv.

Z hlediska rozdělení výdajů mezi jednotlivé úrovně správy patří Česká republika se 79 % veřejných výdajů na centrální úrovni mezi více centralizované země EU. Podíváme-li se na kapitálové výdaje (investice), podíl centrálních kapitálových výdajů na celkových veřejných výdajích je ještě o něco vyšší (83 %), což ale není ve vzorku evropských zemí zvláštností. Funkční rozdělení výdajů samospráv v České republice pak kopíruje jejich kompetence: nejvíce financí u nás jde do vzdělávání, na dalších příčkách jsou výdaje na infrastrukturu (dopravu) a posléze na zdravotnictví. Na rozdíl od ostatních zemí EU je pro české samosprávy charakteristický právě relativně vyšší podíl infrastrukturních nákladů, a naopak nižší podíl výdajů na sociální zabezpečení a zdravotnictví.

Pro komplexní porovnání systémů financování samospráv však tyto kvantitativní indikátory nestačí – důležitý je vždy kontext a pochopení fungování samotného mechanismu veřejných financí daného státu, což je nad rámec záběru této publikace. Ačkoli obecně platí, že decentralizovanější země jsou ty, které se těší větší úrovni příjmů, rozhodujícím faktorem pro potenciální výhody či nevýhody decentralizace je koncepce systému. Na srovnání s Finskem a Německem ale ukazujeme,

že český systém je poměrně centralizovaný, málo pružný a samosprávám neposkytuje motivační stimuly. Vzhledem k vysokému počtu samospráv zůstává zatím málo využitým prostředkem spolupráce mezi obcemi – srovnání s Francií nám ukazuje, že potenciál a záběr spolupráce mezi obcemi by mohl být mnohem větší. Zvláštní kapitolou je postavení větších měst, kde na příkladu britských „dohod“ a francouzského systému pro větší města ukazujeme fungující příklady tzv. institucionální asymetrie – tedy systému, ve kterém mají velká města větší míru samostatnosti v rozhodování.

Poznámka autorů: Zde končí text, který byl v roce 2025 aktualizován, zbytek kapitoly je totožný s publikací IPR Praha ISBN 978-80-88377-09-2, kapitola 3.5.

3.6 Města, státy a investice

Poznámky ze srovnání financování výstavby strategických dopravních staveb ve vybraných městech

Vůbec nejsložitější je na obecné úrovni charakterizovat, jak jednotlivé země přistupují k rozložení nákladů na velké infrastrukturní investice měst. Tato data nejsou souhrnně dostupná a námi sesbíraná data o dopravních stavbách naznačují, že ani v jednotlivých zemích neexistuje konzistentní přístup, tedy že například všechny velké dopravní investice financuje stát (i v jednotlivých městech mohou být rozdílné stavby financovány různě). Rozhodnutí o rozložení břemene je výsledkem specifické situace daného projektu a vyjednávání o něm. Nejmarkantnějším specifikem je, že nové členské státy EU financují velké podíly většiny dopravních staveb (okruhy i metro) z evropských fondů. Tento způsob financování je v Praze omezený. Obecně lze říci, že průměrně zkoumaná města financují větší podíl investic do stavby metra než silnic/dálnic.

Jistý obrázek mohou poskytnout čísla o podílu samospráv na celkových veřejných investicích. Částečně dostupná jsou i srovnatelná data o podílu kapitálových transferů od státu – vyšší podíl kapitálu na transferech by naznačoval, že stát má nastavené mechanismy na centrální financování lokálních investic. Sem se řadí i ČR, kde cca pětinu celkových transferů od státu k obcím tvoří kapitálové transfery; to se zdá být vyšší podíl než u velké části ostatních zemí, u kterých je tato informace dostupná. Je ale možné, že rozdíl je způsoben například způsobem řízení evropských fondů, které v ČR v posledních letech tvořily přes třetinu kapitálových výdajů samospráv.⁵⁵

Naopak vůbec v přehledových datech nejsou vidět infrastrukturní projekty ve městech, kde je investorem přímo stát. Zde se musíme spolehnout na případové studie zařazené do karet jednotlivých měst v příloze.

55 /
MMR (2017), Veřejné výdaje a fondy EU 2007-2015, <https://dotaceeu.cz/cs/Evropske-fondy-v-CR/Narodni-organ-pro-koordinaci/Evaluace/Knihovna-evaluaci/Verejne-vydaje-a-fondy-EU-2007%e2%80%932015>

3.6.1 MOTIVACE A OTÁZKY

Tato kapitola odpovídá na otázku, jak se financují strategické dopravní stavby na příkladu vybraných zahraničních velkoměst. Hlavním cílem je zjistit rozsah a způsob zapojení státních, městských a jiných finančních zdrojů (např. evropských fondů, soukromého kapitálu apod.) do financování těchto typů staveb.

3.6.2 METODIKA A ZDROJE

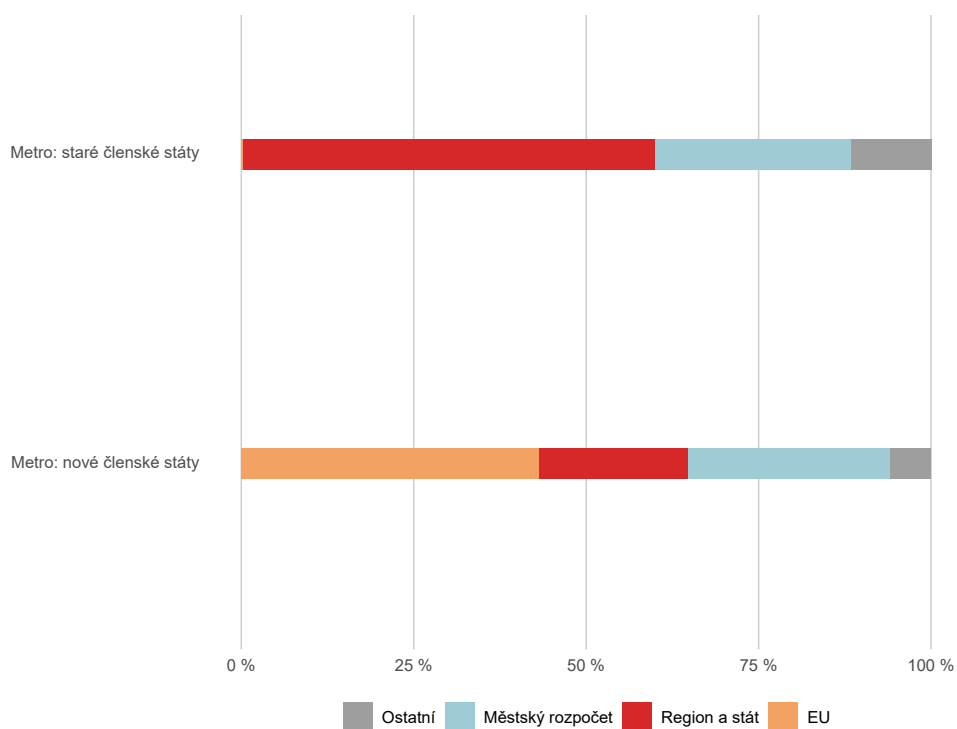
Mezi strategické dopravní stavby jsme pro účel předmětného srovnání zařadili nové, resp. prodloužené trasy metra a zahraniční ekvivalenty Pražského a Městského okruhu s vědomím, že některé klíčové stavby na území Prahy jsou investicemi státu nebo jeho organizací a jiné naopak investicemi města.

Dohromady bylo dotazníkem v srpnu 2019 osloveno 22 správců silniční infrastruktury a 14 provozovatelů metra ve vybraných 27 převážně evropských městech a regionech, shodných s městy oslovenými v rámci předchozí části studie o městských financích. Osloveným subjektům (nejlépe organizačním jednotkám odpovědným za financování, strategii či výstavbu) byl zaslán jednoduchý strukturovaný dotazník ke konkrétním stavbám vybudovaným zhruba v poslední dekádě (včetně možnosti doplnění dalších relevantních staveb). Oslovení byli požádáni o doplnění celkových investičních nákladů a uvedení podílu zdrojů z městského rozpočtu, ze státního (resp. spolkového) rozpočtu, regionálních (resp. zemských či kantonálních) rozpočtů, evropských fondů, úvěrů, soukromých prostředků a ostatních zdrojů. Součástí dotazníku byla kolonka, kam oslovení uváděli stručnou charakteristiku projektu. Od správců silniční infrastruktury jsme k 1. listopadu 2019 obdrželi 6 odpovědí, za dalších 5 měst/regionů jsme byli schopni potřebné údaje vyhledat na webových stránkách. (Některé odpovědi jednotlivých správců pokrývaly více staveb). Od provozovatelů metra jsme k témuž datu obdrželi 5 odpovědí, další 2 města/regiony jsme byli schopni vyhledat na webových stránkách.

3.6.3 HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ

Výsledkem provedeného zjištění jsou informace bez zjevně identifikovatelných zákonitostí, a to jak v případě kapacitních silničních komunikací, tak i při výstavbě metra. Rozdíly existují i mezi městy v rámci jedné země (příklad německých a italských měst při výstavbě metra a německých měst při výstavbě ekvivalentu Městského okruhu). Lze však konstatovat, že města obecně směřují větší podíly investic do metra, než do silniční a dálniční infrastruktury.

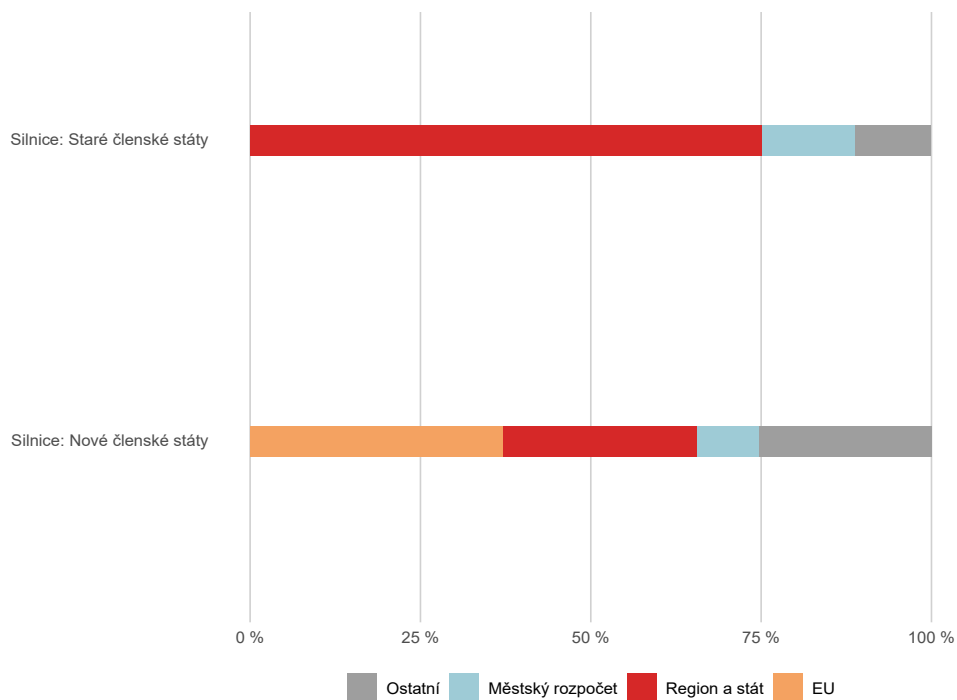
GRAF 26 / **FINANCOVÁNÍ ÚSEKŮ METRA – POROVNÁNÍ PRŮMĚRU ZKOUMANÝCH ÚSEKŮ (STÁTY EU PŘED A PO 2004)**

Zdroj: vlastní dotazníková šetření, ostatní zdroje uvedené na kartách měst

V Praze bylo prodloužení linky metra A financováno ze 43 % fondy EU a z 57 % z městského rozpočtu.

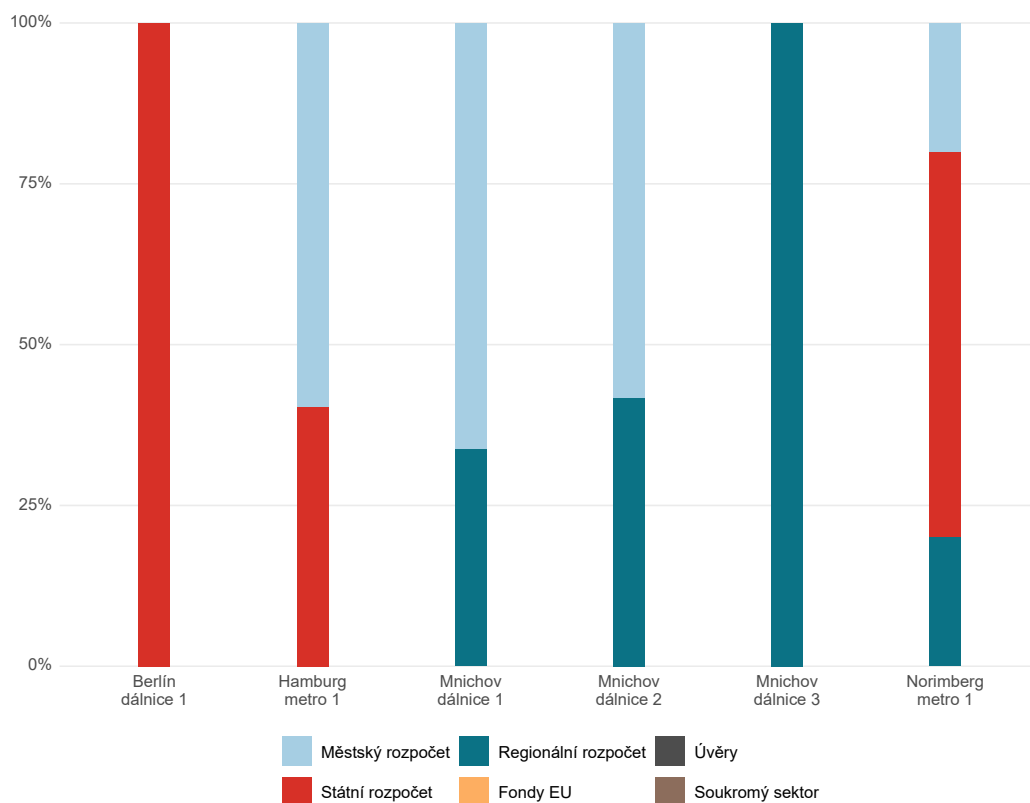
GRAF 27 / **FINANCOVÁNÍ ÚSEKŮ SILNIC/DÁLNIC – POROVNÁNÍ PRŮMĚRU ZKOUMANÝCH ÚSEKŮ (STÁTY EU PŘED A PO 2004)**

Zdroj: vlastní dotazníková šetření, ostatní zdroje uvedené na kartách měst

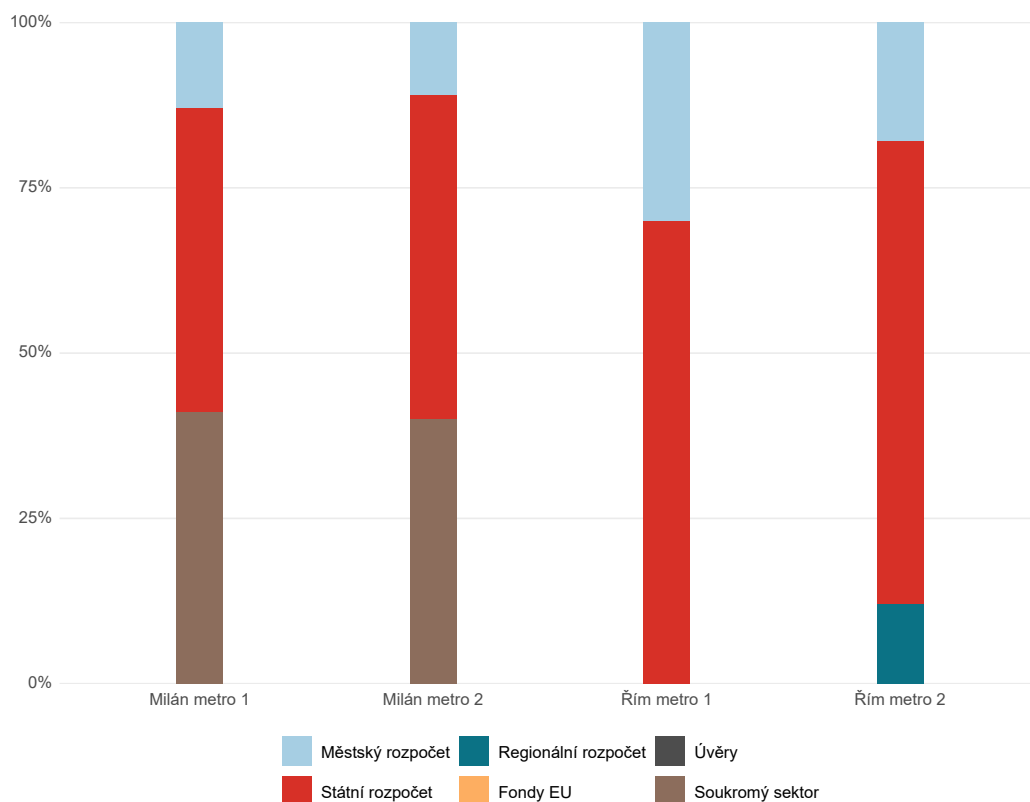
V Praze byly úseky dálničního obchvatu kolem Prahy (Pražského okruhu) financovány ze 30 % fondy EU a ze 70 % státem. Město se na jejich financování nepodílelo. Naopak úseky Městského okruhu byly ze 100 % financovány městským rozpočtem, což jsme nezaznamenali v žádném dalším zkoumaném městě.

GRAF 28 / ZDROJE FINANCOVÁNÍ INFRASTRUKTURY V NĚMECKU

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, ostatní zdroje uvedené na kartách měst

GRAF 29 / ZDROJE FINANCOVÁNÍ METRA V ITÁLII

Zdroj dat: Vlastní dotazníkové šetření, ostatní zdroje uvedené na kartách měst

U staveb v Budapešti a Varšavě,⁵⁶ které plní podobnou funkci jako Pražský okruh, se výrazně uplatňovaly, resp. uplatňují prostředky z fondů Evropské unie a ze státního rozpočtu (resp. fondů správců dopravní infrastruktury). V případě Bratislavy a Vídně⁵⁷ se na výstavbě dálničních obchvatů významně podílí, resp. podílel soukromý kapitál (velké stavební podniky a developeri dopravní infrastruktury, v případě Bratislavy i nadnárodní finanční skupina).

56 /
Stavby Budapešť 1, 2 a 3,
Varšava 1, 2 a 3.

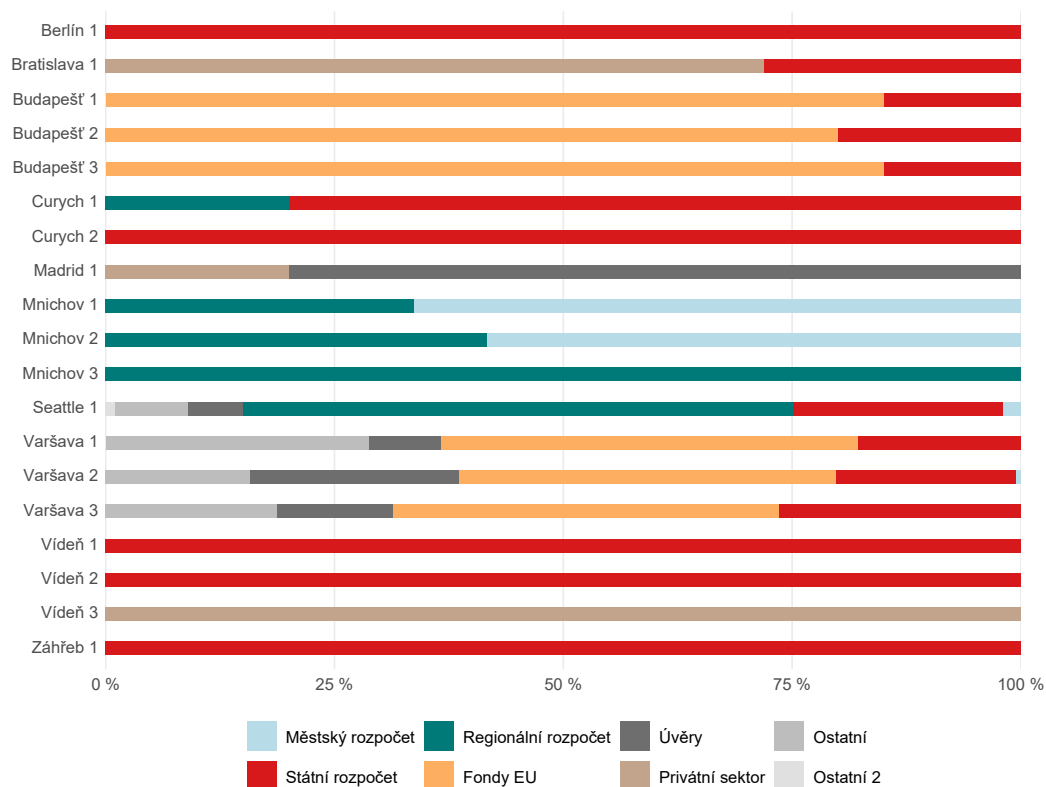
57 /
Stavby Bratislava 1 a Vídeň 3

V ostatních sledovaných městech⁵⁸ se pak u těchto staveb výrazně uplatňovaly prostředky ze státního (v případě Curychu federálního) rozpočtu. V případě Mnichova⁵⁹ je třeba podotknout, že financování z regionálního (resp. zemského) rozpočtu se vzhledem k federálnímu systému Německa chová podobně jako financování ze státního rozpočtu v jiných zemích.

58 /
Stavby Curych 1 a 2, Seattle 1,
Vídeň 1 a 2, Záhřeb 1

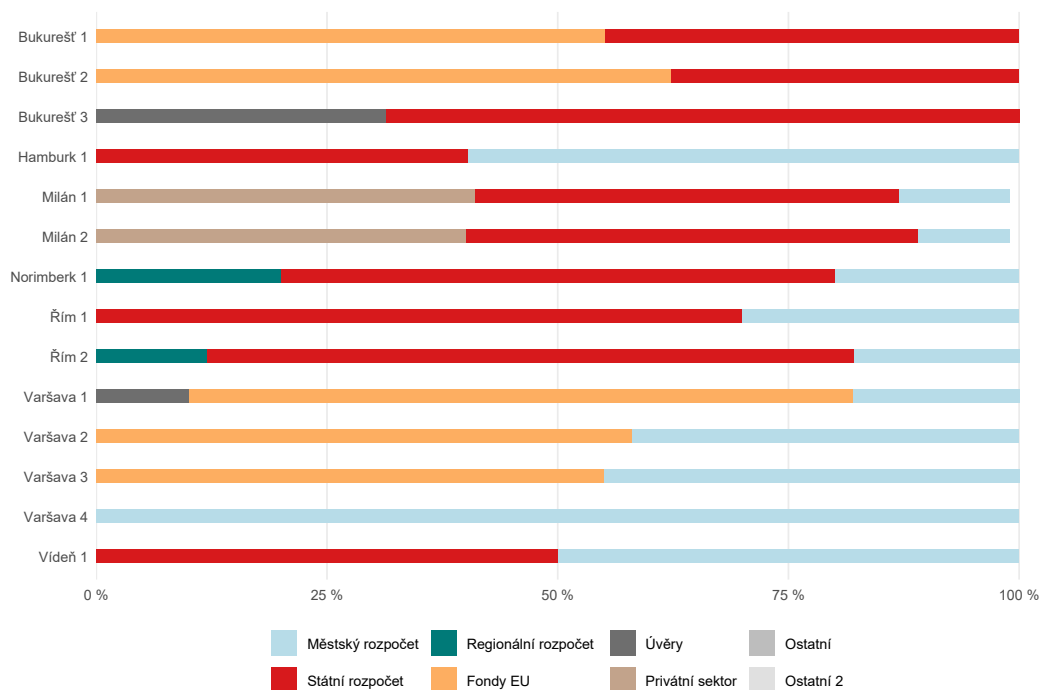
59 /
Stavba Mnichov 3

GRAF 30 / STRUKTURA FINANCOVÁNÍ KAPACITNÍCH SILNIČNÍCH KOMUNIKACÍ VE VYBRANÝCH MĚSTECH

Zdroj dat: Vlastní dotazníkové šetření, ostatní zdroje uvedené na kartách měst

GRAF 31 / STRUKTURA FINANCOVÁNÍ NOVÝCH TRAS A PRODLOUŽENÍ METRA VE VYBRANÝCH MĚSTECH

Zdroj dat: Vlastní dotazníkové šetření, ostatní zdroje uvedené na kartách měst

Stavby mající podobnou funkci i podobu jako Městský okruh v Praze byly hodnoceny v Mnichově, Berlíně a Madridu. V případě Mnichova⁶⁰ a Madridu⁶¹ šlo o zahroubení vybraných úseků kapacitních silničních komunikací do tunelu. V Mnichově se na těchto akcích podílely městský a zemský rozpočet, v Madridu pak úvěry tamní radnice a částečně soukromý kapitál. Naopak budovaný úsek berlínské městské dálnice A100⁶² je plně financován ze spolkových (centrálních) zdrojů.

60 /
Stavby Mnichov 1 a 2

61 /
Stavba Madrid 1

62 /
Stavba Berlín 1

Co se týká financování výstavby nových linek metra či prodloužení linek stávajících, využily Varšava a Bukurešť financování ze zdrojů Evropské unie (ačkoli Varšava u budoucího posledního úseku 2. linky očekává financování pouze z městských zdrojů, popřípadě úvěrů). Státní rozpočet hrál roli při výstavbě metra v Bukurešti, Hamburku, Norimberku, Vídni, Miláně a Římě. Naopak v případě Varšavy se polský stát na výstavbě metra vůbec nepodílel (ale nadpoloviční část byla ve všech případech financována z fondů EU).

Obecně lze říci, že infrastrukturních staveb, kde by financování zajišťoval pouze jeden subjekt, je málo.⁶³ Ve většině případů jde o kombinované financování město + stát, případně město + stát + kraj, město + stát + soukromý sektor. U nových členských států EU vidíme často model stát + fondy EU, ve Varšavě potom město + fondy EU. Z fondů EU je ve všech případech financována nadpoloviční část.

63 /
Jedná se o 1 projekt ze 14 u metra a 7 z 19 u kapacitních silničních komunikací (5 z těchto 7 je 100 % financováno ze státního rozpočtu, 6 ze 7, pokud připočteme i financování stavby Mnichov 3 100% z rozpočtu spolkové země Bavorsko)

TAB 4 / **ZAPOJENÍ STÁTNÍHO FINANCOVÁNÍ – METRO**

		Bukurešť 1	Bukurešť 3		
Varšava 1		Bukurešť 2	Norimberk 1		
Varšava 2		Hamburk 1	Řím 1		
Varšava 3		Milán 1	Řím 2		
Varšava 4		Milán 2	Vídeň		
0 %	0–24 %	25–79 %	50–74 %	75–99 %	100 %

Zdroj dat: Vlastní dotazníkové šetření, ostatní zdroje uvedené na kartách měst

TAB 5 / **ZAPOJENÍ STÁTNÍHO FINANCOVÁNÍ – MĚSTSKÉ DÁLNIČNÍ STAVBY**

		Budapešť 1			
		Budapešť 2		Berlín 1	
Madrid 1		Budapešť 3		Curych 2	
Mnichov 1		Seattle 1		Vídeň 1	
Mnichov 2		Varšava 1	Bratislava 1	Vídeň 2	
Vídeň 3		Varšava 2	Varšava 3	Curych 1	Záhřeb 1
0 %	0–24 %	25–79 %	50–74 %	75–99 %	100 %

Zdroj dat: Vlastní dotazníkové šetření, ostatní zdroje uvedené na kartách měst

3.6.4 ZÁVĚRY

Způsob financování velkých dopravních staveb je za prvé odvislý od struktury přerozdělování daňových příjmů a daňové autonomie obcí a regionů v jednotlivých zemích a za druhé se v něm do jisté míry odráží i určitá „tradice“ financování tohoto typu staveb. Mezi zkoumanými státy je nicméně patrný rozdíl v míře zapojení financování z evropských fondů; ty se významně podílely/podílejí na financování infrastruktury v nových členských státech EU.

Vzhledem k variabilitě struktur financování strategických dopravních staveb ve sledovaných městech/regionech, odlišným způsobům a „tradicím“ přerozdělování daňových příjmů a také velikosti získaného souboru sledovaných měst je třeba závěry z těchto dat interpretovat právě v kontextu celého systému financování strategických investic v daném státě.

Jako – do jisté míry převoditelné – doporučení lze aplikovat to, že státní prostředky se, vyjma Varšavy, podílely různou měrou na výstavbě nových úseků metra ve všech sledovaných městech.⁶⁴ Stát (popř. spolková země v případě Mnichova) se rovněž podílel na financování dálničních obchvatů – výjimkou je jeden z úseků vídeňského vnějšího okruhu plně financovaný soukromým kapitálem. Obecně lze říci, že ve zkoumaných městech se municipality do vyšší míry podílejí na financování infrastruktury metra a méně pak silničních/dálničních obchvatů.

64 /
U Varšavy lze polemizovat o tom, zda státní část investice nezastoupily fondy EU, kde u tří sledovaných staveb metra bylo ze fondů EU financováno 55 %, 58 % respektive 72 %

Příloha č. 1

Přehledové karty vybraných měst

Institut plánování a rozvoje

Kancelář inovační politiky, Kancelář strategie a rozvoje

Petr Bouchal, Eva Ešnerová, Jan Krtilka,
Vojtěch Kuna, Lucie Pára, Vladimír Vojtěch

Obsah

Pro přehledné shrnutí a grafické znázornění sebraných dat o studovaných samosprávách přikládáme k analýze 30 přehledových karet. Karty jsou členěny na tři části: Systém financí samospráv v daném státě; struktura městských financí; způsob financování konkrétních strategických dopravních projektů. Úvodní odstavec karet dále obsahuje data o populaci a ekonomice měst a jejich metropolitních oblastí (MO): populaci města; populaci MO; populační změnu v MO za posledních 5 let; HDP MO jako procento průměrného HDP EU28; průměrnou roční procentuální změnu HDP MO za posledních 5 let.

VYBRANÁ MĚSTA

Amsterdam	Kodaň	Řím
Barcelona	Lisabon	Seattle
Bělehrad	Lyon	Sofie
Berlín	Madrid	Stockholm
Bratislava	Milán	Tallinn
Budapešť	Mnichov	Varšava
Bukurešť	Norimberk	Vídeň
Curych	Porto	Vila Nova De Gaia
Hamburk	Praha	Vilnius
Helsinky	Riga	Záhřeb

Zdroje dat

ÚVOD – POPULACE A EKONOMIKA METROPOLITNÍCH OBLASTÍ

Data o populaci měst jsou převzata z Eurostatu, ze souboru „Cities and greater cities“ za rok 2025.⁶⁵

65 /
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/cities/data/database>

Data o populaci a ekonomice aglomerací (metropolitních oblastí) jsou převzata z OECD⁶⁶. Informace o změně v čase vycházejí (pokud jsou data dostupná) z dat za roky 2010–2015.

66 /
Datová sada „Metropolitan Areas“, kód CITIES <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=CITIES>

STÁTNÍ SYSTÉMY FINANCOVÁNÍ SAMOSPRÁV

Texty popisující systém fungování lokálních financí vycházejí z textů projektu OECD a UCLG „World Observatory on Subnational Government Finance and Investment“.⁶⁷ Informace se ve velké většině váží k roku 2016.

67 /
http://www.uclg-localfinance.org/observatory_data <http://www.oecd.org/cfe/regional-policy/Observatory-on-Subnational-Government-Finance-and-Investment.htm>

MĚSTSKÉ FINANCE

Data o městských financích pocházejí z vlastního sběru dat (formulářů zaslaných k vyplnění úředníkům oslovených měst). Data představují skutečné členění příjmů a výdajů za rok 2018; nejde tedy o data z plánovaného rozpočtu.

FINANCOVÁNÍ STRATEGICKÝCH DOPRAVNÍCH PROJEKTŮ

Data o financování infrastrukturních projektů byla sbírána strukturovaným dotazníkem. Dotazníky byly zaslány správcům relevantních infrastrukturních projektů a následně vyhodnoceny. Na projekty, u kterých bylo možné potřebná data nalézt online, jsou konkrétní odkazy na web uvedeny vždy na konci karty.

Chudé město pražské?
Veřejné finance Prahy v českém
a mezinárodním kontextu

DRUHÉ VYDÁNÍ

03/2026

Institut plánování
a rozvoje hlavního města Prahy
Vyšehradská 57, 128 00, Praha 2

AUTORSTVÍ PŮVODNÍ PUBLIKACE

Petr Bouchal / bouchal@ipr.praha.eu

Eva Ešnerová / esnerova@ipr.praha.eu

Jiří Jaroš / jaros@ipr.praha.eu

Jan Krtička / krticka@ipr.praha.eu

Vojtěch Kuna / kuna@ipr.praha.eu

Jiří Mejstřík / mejstrik@ipr.praha.eu

Lucie Pára / para@ipr.praha.eu

Vladimír Vojtěch / vojtech@ipr.praha.eu

AUTORSTVÍ AKTUALIZACE

Júlia Hamráková / hamrakova@ipr.praha.eu

Martin Kebza / kebza@ipr.praha.eu

Josefina Šedivá / sediva@ipr.praha.eu

GRAFICKÝ NÁVRH TITULNÍ STRANY

Studio Formaat / Ondřej Sapár, Kryštof Procházka

IPR Praha / Barbora Listíková

SAZBA

Visualio / Markéta Myšková

IPR Praha / Barbora Listíková

PRVNÍ VYDÁNÍ

05/2020

<https://iprpraha.cz/>

ISBN 978-80-88377-86-3

IPR —
PRAHA

